

„Мисълъ“ излиза всеки мѣ-
сецъ. Годишната ѝ цѣна е 8
лѣва. По-малки спомошествова-
ния не са приематъ. Объявле-
ния са печататъ по 20 ст. за
всеки рѣдъ. Пари и всичко са
испраца до Г-нъ П. Л. Арнау-
довъ въ Силистра.

М И С Ъ Л Ъ

ЛИТЕРАТУРНО СПИСАНИЕ

Партизански ест-ти и допис-
ки „Мисълъ“ не приема. Всичко
друго, откато са одобри, са на-
печатва. Неупотрѣбенитѣ рѣко-
писи са връщатъ само ако сѣ
придружени сѣ надлѣжитѣ по-
шови марки. ВСИЧКО напечатано
въ „Мисълъ“ принадлежи на
авторитѣ.

ГОДИНА I.

ОКТОМВРИЙ 1886 СИЛИСТРА.

БРОЙ 3.

ШИШМАНЪ МОКРИЙ

(ДРАМА ВЪ ПЪТЬ ДѢСЯТВИЯ)

(Продължение отъ брой 2).

ДѢЙСТВИЕ ВТОРО.

СЦѢНА I.

*Охридъ. Голѣмата Стѣна. Камбанитѣ би-
ятъ силно. Народъ тича на-гору, на-доло въ смя-
тение.*

*Посрѣщатъ са 1 БОЛЕРИНЪ и 1 ВОЙВОДА съ
по една тѣла въоръжени граждани и селяни*

1 БОЛЕРИНЪ.
(На свойтъ.)

Удрете тия псета мръсни—
Тъ искатъ да ви поеврейчатъ!
ТЪЛПАТА.

Удрете бе, удрете, удрете!

1 ВОЙВОДА.

(На противникъ.)

Поспрате малко, хора честни,
Граждани добѣстни и чуйте,
Какво ще кажа: Тозъ болѣринъ,
Подиръ когото стѣ тръгнали
Не виждате ли, че ви лъжи,
Че ний сме щѣли да посѣгнемъ
На вѣрата ви — тѣ ви лъжатъ
Тъзъ псета мръсни — тѣмъ са иска
До вѣка сѣ да си ви скубятъ,
Да имъ съизждате и кули,
И крѣпости, и кѣщи — всичко
Да имъ поднасяте сѣ даромъ;
Градинитѣ имъ да копайте,
Да жьнитѣ пивята имъ, лозята
Да имъ отгладватъ... Виждъ тѣй ли
Ви кара и Шишманъ? Не е ли
Най честния болѣринъ въ Охридъ
Шишманъ? А туй псе кой го знае?

1 ОТЪ ТЪЛПАТА.

Какво ще кажете другари?
Тозъ мжжъ говори звърдъ право.
Не е ли тѣй?

(На 1 Войвода)

Ти какъ са казващъ
Побратиме и чий човѣкъ си?

1 ВОЙВОДА

Шишмановъ сѣмъ човѣкъ азъ братъ.

ГЛАСТЬ.

Туй сѣе ни лъгало! Удрете!
И той ни казваше, че билъ ужъ
Човѣкъ Шишмановъ. Хей, удрете!

1 БОЛЕРИНЪ.

Народе милий, чуй...

ВИКОВЕ.

Мълчи, проклѣто псе лъжливо!
Удрете! Камъни, тоеги!

(1 БОЛЕРИНЪ са изгубва въ разсиретѣлата
тѣла. Всички излизатъ въ смятение.)

*Влизатъ КМЕТА 2 и 3 БОЛЕРИ, гололави, боси,
съ исподрани дрѣхи.*

КМЕТА.

Навлѣкохмѣ си на главигъ
Бѣда. Вечъ цѣлий градъ е пламнѣлъ
Отъ бунтъ и викове сбирени.

2 БОЛЕРИНЪ.

Да бѣгаме че тукъ се чуватъ
Такива глѣчки, отъ които
Космитѣ зиматъ да играятъ
На ржченици.

3 БОЛЕРИНЪ,

А дървото

По гърбоветъ ни си тропна
Таквозъ хоро, каквото ази
Не бихъ желалъ да са повтори.

КМЕТА.

Отъ мене книгитѣ, печата.
Ще искатъ тѣ — и азъ ще всичко
Искатъ. Гледайте по-скоро
Върнете градското иманъе.

БОЛЕРИТЕ,

Иманъето?!

КМЕТА.

Ами че какъ тѣй?
Нимъ азъ трѣбамъ сѣмъ да птацамъ
На всинца ви дългътъ народу?

2 БОЛЪРИНЪ.

Тукъ идѣтъ!... Бъгайте, че инѣкъ
Ще ни отрѣпчатъ. Азъ немскамъ
Да са справямъ съ тѣзъ мѣзници.

3 БОЛЪРИНЪ.

Отъ тукъ шавнете, въ тая тѣсна
И слѣпа улица — тѣ въ нея
Не ще ни тѣрсятъ. Да са чистимъ

(Излизатъ)

Влиза РИБАРСКИЙ ЕСНАФЪ съ ПРЕДВОДИТЕЛЯ
си. Всички въоръжени съ въсла (лопати).

ПРЕДВОДИТЕЛЯ.

Кат' корошишница са рови
Изъ тъмнитъ завои наший
Пресвѣтълъ кметъ! Насамъ момчета!

1 РИБАРЪ.

Не взехме мръжа — съ нея може,
По-лѣсно щѣме да го пипнемъ.

2 РИБАРЪ.

Ба, ба! И съсъ въслата лѣсно
Ще си го пипнемъ ние него.

3 РИБАРЪ.

Пѣкъ ловъ ли ще да му ударимъ!

4 РИБАРЪ.

Кажи му здравие! — ще има
Да си го помнимъ дор' сме живи.

5 РИБАРЪ.

Разбрали сте и вий! Туй ловъ ли й!
Туй звѣръ е, рибиѣтѣ що гълта
Съ червата, трънитъ и съ всичко,
Съ каквато рибата излиза
Отъ езерото, дор' си мърда.

6 РИБАРЪ.

Тозъ звѣръ не само риби гълта,
Той знай да гълта и кисии...

7 РИБАРЪ.

Какви кисии! Той съ кжщята
Насмалко градѣтъ щѣше глътна!

ПРЕДВОДИТЕЛЯ.

Насамъ момчета ми са счува
Да има глѣчка — тамъ ще бждѣтъ
Хванали кмета.

1 РИБАРЪ.

Пази Боже,
Да го довършатъ тамъ безъ назѣ!

ВСИЧКИ

Насамъ! Гответе си въслата!

(Влизатъ въ една улица).

Влиза КАМЪНАРСКИЙ ЕСНАФЪ съ ПРЕДВО-
ДИТЕЛЯ си. Всички въоръжени съ аршини и чукове.

1 КАМЪНАРЪ.

Кадъ сж нашитѣ болъри,
Които искатъ да живѣятъ
Въвъ кжщи, сѣ отъ камѣкъ гладко
Изработенъ?

2 КАМЪНАРЪ.

Насамъ, другари,
Че тѣзи улица е тѣсна.

ПРЕДВОДИТЕЛЯ.

Видяхте ли вий она бѣденъ
Болъринъ, какъ се бѣ тѣркулналъ
На пѣтя въ празничнитѣ дрѣхѣ?

3 КАМЪНАРЪ.

Ами онѣзъ, онѣзи : боси
И гологлави, исподрани
Какъ бѣгаха, горкитъ — сѣкашъ
Гл гонѣше стрѣвница-мечка!
(Въ глѣлата смѣхъ).

ПРЕДВОДИТЕЛЯ

Момчета, тука! кмета сѣга
Презъ тѣзи улица замина
Съсъ двама тлѣстички болъри.

ВСИЧКИ.

Насамъ, незаяпайте, другари!
(Излизатъ разбърнано.)

Влиза ДАРОНЪ и СДМУИЛЪ.

СДМУИЛЪ.

Въ таквози време ти нетрѣбва
Да гледашъ неговата строгость.

ДАРОНЪ.

Ти знашъ добръ, че менъ е тѣжко
Съвѣсти чужди да послушвамъ,
А толкозъ по-вечъ да изпълнямъ?
Млѣкни тогазъ.

СДМУИЛЪ.

Но чуѣ ма, братко:
Кога народѣтъ има нужда
Отъ твойѣ сили — ти не трѣбва
Да са отричашъ, ако искашъ
Да та не мрази никой, даже,
Ко искашъ всички да та хвалятъ.

ДАРОНЪ.

Добро момче си, всѣка дума
Кат' ножъ въ гърдитъ ми забивашъ!
(Съ достоинство).

Не искамъ азъ таквизъ похвали —
Тѣ нѣкъ останѣтъ за момчета,
За слава, похвали йзгладнѣли.

СДМУИЛЪ.

Напримѣръ, какѣвто съмъ азъ —
Нали така, братленце? Казвай.

ААРОНЪ.

Така да бждѣ—азъ не крия.
Но я кажи ми, защо татко
Ма кара такъвази дружина,
Отъ хора, ритнати въ народа,
Да сбирамъ и да я предвождамъ?

САМУИЛЬ.

Незнамъ, но той до сега нѣщо,
Безъ важна нужда да извърши —
Непомня.

ААРОНЪ.

Туй го азъ зная.

Но що пѣкъ менѣ, а не, да кажимъ,
Напримѣръ, тебѣ не избира
Началникъ пръвъ да си на тия
Тѣщи, сглобени сѣ отъ хора,
Събрани отъ колъ и отъ вѣже?

САМУИЛЬ.

Незная, но туй не безъ важна
Причина е

ААРОНЪ.

Туй азъ го зная.

Повтарямъ ти, че азъ разбирамъ,
Че туй не става безъ причина...
(Слѣдъ малко мълчание).

Ти знаешъ ли, че той ма счита
За равенъ съ тия развалени,
И вѣчъ отритнати въ народа
Пиеници, крадци, убийци?..

САМУИЛЬ.

На тѣхъ той равенъ не та счита,
Защото нѣкъ той ще бжде
Последния глупакъ несвѣстенъ.

ААРОНЪ.

Защо така?

САМУИЛЬ.

Че то тогава,
Излиза, че слѣпецъ избиратъ
Да води пакъ слѣпци. Незнай ли
Той толкова, че тѣ щатъ всички
Да паднатъ въ ямата съсъ своя
Водителъ?

ААРОНЪ.

Ти незнаешъ нищо!

Той знай, че азъ съсъ своята злоба
Къмъ хората, и съ тѣзи злобни
Дружини чудо ще направя
Кога ги пустя въ боя, както
И кучето е бѣсно, люто,
Отъ вѣжето умразно-яко.
Кога го пуснешъ на свобода.
Но нѣка мисли той що иска:

Азъ съ тия хора ще извърша,
На зло на лошите езици,
Нѣща, за чуденѣ и споменъ,
Или до сущъ пѣкъ ще потѣнж
Въвъ своята злоба негасима.

САМУИЛЬ.

Некъ Богъ ти бжде въ помощъ, братко
Но ти си твърдъ зълъ човѣецъ.

ААРОНЪ.

Да, зълъ... Да, зълъ.. Туй азъ го зная
Отдавна; но нивга нечакахъ
Да го повторимъ и т.

САМУИЛЬ.

Чувай:

Ти гдѣ ще идишъ? Менѣ са иска
Изъ тѣзи улици да идж,
Да видя тамъ какво са върши.

ААРОНЪ.

Иди си сбогомъ. Азъ пѣкъ тука
Ще шавна да са порасхода
Край езерото. Азъ не искамъ
Да гледамъ, какъ народъ бѣснува...
Оставъ, оставъ: туй стига вече,
Иди си сега — сбогомъ, сбогомъ.
(Самуилъ излиза).

Дружинитъ си ще сглобя азъ,
Но тѣжко и горко на този,
На който вратѣтъ ми са падне!
Та тѣй ми казвашъ ти Шишмане:
„Мрази, презирай, недей жали,
„Кога са спуснешъ въ бой лудешки.
„Съчи, тѣчи — недей помисля,
„Че ти човѣкъ си са наричалъ,
„Че й тебъ майка е кърмила,
„Че тозъ, когото ти убивашъ
„Е братъ, баща, или приятель
„На тозъ, що съ тебъ наредъ са бие“!
Добри съвѣти — нали татко?
И още какъ ми ги втѣпява
Въ главата! „Помни,“ той ми казва,
„Помни: златото не е злато
„Доръ въ огънь лютъ, свирепъ невлѣзе,
„А ти си злато, ти си бисеръ,
„Покритъ си само съ смрадъ и тиня“.
(Присѣхулно.)

И сръдства има да очистя
Отъ калъ туй злато, този бисеръ:
„Лѣти,“ ми казва, „въ лютий огънь,
„Мрази, презирай, колко можешъ,
„И тѣзъ умраза, тѣзъ ненавистъ
„Въвъ тебъ лѣсно ще възбудятъ
„Къмъ хората любовъ и жалость
„Триждъ по-голъми отъ злините,

„Които ти си имъ направилъ.
 „А хорската любовъ е сѣвга
 „Въвъ насъ самитѣ, въ нашій говоръ,
 „Въвъ нашій погледъ, въвъ дѣлата.
 „Върви напредъ, и вижъ че падне
 „Позорната, постидна риза,
 „Въ която днесъ си ти облеченъ.“

(Високо).

Искусно, Бога ми искусно!
 Искусно, масторски олавяшъ
 Човѣка право за сърдцето! . . .
 „Помни, златото не е злато
 „Дор' въ огънь лютъ, свирепъ невлѣзе!“
 Тъзъ думи никога немогъ
 Забрави азъ — за менъ, тѣ, свѣкашъ
 Сж тѣзи сламка, за която
 Са хваща давений въ морето.

Влиза слугата на кмета.

СЛУГАТА.

Азъ тебъ търся, свѣтлий; вече
 Душата ми отъ страхъ ще скочи,
 Да са мутая изъ тѣлпийтъ,
 Които връхъ когото сварятъ
 Са впуцатъ като бѣсни псета.

ААРОНЪ.

Че кой та кара да ма търсишъ?
 Кому съмъ толкова дотрѣбвалъ?

СЛУГАТА.

Та кмета вечъ отдавно чака
 Да му отидете на гости.
 Трапезата е вечъ готова,
 На около сж всички сбрани,
 Сега очакватъ само тебъ
 Да идишъ — и, да починатъ.

ААРОНЪ.

чудно!

Трапеза, гости, кмета, сбрани!
 Не ти разбѣпрамъ момче младо.
 Ти менъ познавашъ ли ма, кой съмъ?

СЛУГАТА.

Не си ми ти Ааронъ Шипимановъ?
 (На себѣ си.)
 Таквозъ страшило кой незнае!

ААРОНЪ.

Е, азъ съмъ. Менъ ли вика кмета?

СЛУГАТА.

Разбира са, че тебъ — Аарона.

ААРОНЪ.

Добръ; да идимъ.
 (На себѣ си.)

Той е въ нужда!
 Но много зле ма е намѣрилъ.

СЛУГАТА.

(На излизание.)

Съ такъвъ човѣкъ да ходишъ, значи,
 Съсъ дѣвола да са цѣлувашъ.
 (Излизатъ.)

СЦѢНА II.

*Охридъ. Голѣма стая въ домѣтъ на кмета.
 Служинитъ и слугитъ славатъ трапезата: носятъ
 вино, чаши, триножници съ благоухания и прочие.*

1 СЛУГА.

На вънъ са чудо, поменъ върши,
 А тукъ ще хората пируватъ!

2 СЛУГА.

Погледна ли го въ лицето?
 Отъ гроба свѣкашъ е излѣзалъ.

1 СЛУГА.

И пиръ задигналъ — чудни хора!

1 СЛУГИНЯ.

(Каго слава.)

И знаете ли за кого е
 Стѣкменъ тозъ пиръ? . . .

(Кръстясцеиъ ся.)

Охъ, Боже, Боже!

2 СЛУГИНЯ.

(Тайнствено).

Кога ви кажа, че сте патки,
 Вий земете, та са надуйте.
 Незнайте ли, че ктета иска
 Аарона зетъ да си направи?

всички.

Ха, ха, ха, ха!

1 СЛУГА.

Че пѣкъ сполучи!

2 СЛУГИНЯ.

Вий пакъ са смѣйте: азъ ви казвамъ,
 Че хвърена наща хубавелка.
 Отъ сега свѣкашъ че я гледамъ
 Въ рждетъ на тоя проклѣтникъ,
 Кат' гължбъ кротѣкъ въвъ зѣбитѣ
 На котката.

1 СЛУГИНЯ.

Ти си безумна!

2 СЛУГИНЯ.

Пѣкъ ти си умна!.. Тя незнае,
 Че Райна тича като луда
 Слѣдъ тозъ дръвникъ, слѣдъ тоя страшенъ
 Палѣмникъ мраченъ и бездуменъ!..

1 СЛУГИНЯ.

Я стига си дъдрама тия
Неврели, некинели думи.

Влизат КМЕТА, ДВАМА БОЛЪРИ, КМЕТКАТА
и РАЙНА

КМЕТА.

(На служителитъ.)

Вървете си на вѣнъ и никой
Да не дохожда въ тѣзи стая.
Готово ли е всичко? Вино
Донесохте ли изобилно?

1 СЛУГА.

По твойта заповѣдъ е всичко
Насложено.

КМЕТА.

Добрѣ, вървете

Пазете вѣнъ: освенъ Аарона,
Вѣвъ двора никой да не влиза,

(Слугитъ и Слугинитъ излизатъ.)

Насядайте, болъри честни;
Народа нѣкъ си побѣснува.
И бурята не тѣй ли лудо
Бѣснува, троши, разрушава?
Но винжги слѣдъ нея иди
Блаженна тихостъ. Тѣй и сѣга . . .

(Влиза Ааронъ. Като го посрѣща.)

Едвамъ съсъ мъжи! Вечъ за тебъ
Изгльдаха ми са очитъ!

Съдни, недей са тѣй оглежда
Като вѣвъ кѣща чужда теби,

(Намѣства го на най почетното мѣсто.)

Недей странѣ отъ мене — ази
Отдавна искахъ да посѣднѣ
И въ тиха рѣчъ, съсъ чашка винце
Въ рѣче, съсъ тебъ да си поминемъ
Времето. Виждамъ азъ, че ти си
Като калугеринъ, затворникъ —
Жестокъ къмъ себъ си, къмъ свойтъ
Способности, които двърдъ
Нарѣдко могатъ са посрѣщна
Съсъ твойтъ лѣта цвѣтуци;
Вѣвъ тѣзи вѣзрастъ, вѣвъ която
Нарѣдко хора са стѣрпяватъ
Въ таквизъ дълбоки, тѣжки мисли
Младежскитъ години лѣжки
Катъ вѣтъра, — да си прекарватъ.

ААРОНЪ.

Нимъ азъ младъ съмъ? Азъ нѣкъ мисляхъ,
Че вече цѣли триста дълги
Гѣни лѣжатъ на гърбътъ ми.

*(За. Ислюва са. РАЙНА излиза отъ неудър-
жимъ смѣхъ. БОЛЪРИТЪ са исполгедатъ съ КМЕТА.
КМЕТКАТА мѣлни исправена.)*

КМЕТА.

Охъ млади хора, млади хора!
Какво блаженство е да бждешъ
Съсъ сили пѣленъ и да хвъркашъ
Наравно съ облацитъ сиви!
И колко пѣти тия сили
Отиватъ напусто, исчезватъ —
Безплодни, ялови!.. Аароне!
Азъ зная, твойта глава млада
Сега е пѣлна съ мисли стари;
Но тия мисли трѣбва въ дълго
Да са обърнатъ, а тукъ иска
Глава, катъ моята патила . . .

(Мѣлчаніе.)

КМЕТКАТА.

Че ти започна катъ владика
Да сказвашъ слово! Я почнете,
Че гозбата истива вече.

КМЕТА.

Ти право казвашъ жено. Дръжте
(Взима чаша съ ракия.)
Да пийнемъ за Аарона — моя
Обиченъ момъкъ и — дай Боже —
И още нѣщо . . .

(Всички зематъ чаши)

1 БОЛЪРИНЪ.

Азъ ще кажа:

Намѣсто въ бунта да играемъ
Съ смъртъта, която не та пита,
Какъвъ си, кой си и отъ гдѣ си —
Да тронемъ весело, да пийнемъ
На свадбата на вашъ Аарона..

ААРОНЪ.

Хмъ! Харно . Дайте чаша вино . . .
*(Отъ вѣнъ отчаяни викове „КМЕТА! КМЕТА!“
всички наскочватъ смѣтени.)*

Влиза СЛУГАТА.

Една тѣлна запали дома,
А друга съ бравди троши, чупи,
Какво завърне. Въ двора нѣма
Нито единъ слуга отъ ваще —
Спасявайте са, кой какъ може,
Че инъкъ работата зла е.

(Всички, осенъ КМЕТА излизатъ отъ различни вратѣ.)

КМЕТА.

(Изхожа.)

Проклѣти псета! Тѣ ще искатъ
Да имъ предамъ книжата градски.
Та поврага имъ тѣмъ книжата!
Имота — тукъ е сѣга злото!

Охъ, пусти бунтове! Неможе
Човѣкъ очитѣ си да мръдне
Отъ тия бунтове. Ей, кълтва
Предъ Бога, хлѣба — да съмъ ази
На мѣстото на царя — въ два дни
Избъсиль бихъ до кракъ тѣзъ псета!

(Излиза.)

Влизатъ Райна и двѣ слугини.

РАЙНА.

Вий казвате, че той е хитъръ,
Че той е зълъ, че той незнае
Любовъ що значи и да тлѣнешъ
Отъ тѣзъ любовъ като свѣщица,
Запалена предъ Бога въ църква?
А азъ ви казвамъ — той орелъ е,
Що гледа строго, грозно, страшно;
Но тозъ орелъ лѣти високо,
Къмъ облацитъ черни, страшни;
А тозъ, що знай да хвърка толкозъ
Високо, знае и да люби.

1 СЛУГИНЯ.

Охъ, бѣдна моя господарке!
Отъ него цѣлий свѣтъ са тегли
Като отъ язва, живиница;
На него всички съ страхъ погледватъ
Кога го срѣщнатъ по стѣгдить,
А ти отишла си, горката,
Да хвърляшъ бѣдното си сѣрдце
На туй псе гладно, побѣсняло,
На този звѣрь, на туй изродѣ....

2 СЛУГИНЯ.

Когато ти Аарона любишъ
Тогава ний какво да правимъ?
Какво очаква назъ, горкитъ?
Какви мжжѣ ще ций сполучимъ?
Ний трѣбва въ езерото скоро
Да идимъ всинца и са хвърлимъ,
Да станемъ жертва на водитъ;
Защото въздухътъ ще трѣбва
Да са напълни съ смрадъ, отрова
Отъ тѣзъ мжжѣ, що насъ очакватъ.

РАЙНА.

(Която необръща внимание на думитъ имъ).

Дали е истинна мѣлвата,
Другарки мили, че той сбиралъ
Дружина въ бой за да отиде
Съ баща си ведно? Казватъ още,
Че тѣзъ дружина щѣла била
Да бжде толкозъ многобройна,
Таквазъ разбъркана и буйна—

Съ свѣкири сѣ въоръжена —
Щото до сега, какко казватъ
Не е имало друга, равна
На нея въ буйство и юнаштво.

1 СЛУГИНЯ.

Ако съ дружина отъ пиенци,
Отъ луди, слѣпи, глухи, хроми,
На бой отиваха — тогава
Ааронъ е първий пѣлководецъ,
За слава, почести достоенъ.

РАЙНА.

(Шеговито).

Нимъ пѣкъ цѣлата дружина
Ще бжде сбиръ отъ слѣпи, хроми?
Ще бжде смѣшно и забавно,
Човѣкъ на тѣзъ дружина чудна,
Когато трѣгне, да погледне.
Да видимъ глухий какъ ще чуе
Кога войводата му викне;
Да видимъ хромий какъ ще скача,
За да върви наръдъ съсъ всички,
Или пѣкъ слѣпий какъ ще пипа,
За да не падне нейдѣ въ пѣтя,
И си разбий носѣтъ: Ха, ха, ха!
И вий повървахте другарки,
Че въ бой съ такива хора може
Да трѣгне нѣкой! Ха, ха, ха, ха!

Влиза единъ слуга

СЛУГАТА.

Спасявайте са, че тѣлпата
Разби стѣната и сега е
Въвъ двора.

(Избѣга).

всички.

Боже, Боже милий!

(Излизатъ).

Влиза ААРОНЪ и КМѢТА,
ААРОНЪ.

(Съ бързина).

Да любя? азъ? Кажи по-скоро:
Съ какво са любя? Съсъ сѣрдце ли?
Азъ него сег' ще го истрѣгнѣ;
Или съ очи? Азъ тѣхъ ей сега
Ще ги извади съ мечъ; съ друго
Съ какво са любя? Съсъ тѣрбухъ ли?
Азъ всичко, всичко ще отмахвамъ,
Каквото въ мене знай да любя.

КМѢТА.

Голѣмо зло!

ААРОНЪ.

Аминъ, нѣкъ бжде!

За туй го азъ и пазя, кѣтамъ,

Защото е голъмо — инѣкъ
 Не бихъ можѣлъ азъ да го нося.
 О, нѣка, нѣка бжде тѣжко
 Туй зло голъмо — нѣка падне
 То върху мене и ма смаже;
 Но да ма смаже като мълнѣя,
 Като скала, която пада
 Отъ най-високий, черенъ облакъ.

(Отъ еднѣ викове „огнь, огнь!“ Нѣколко на-
 жѣка стрѣшатъ прозорциѣ и падатъ въ стаята).
 КМѢТА.

Првѣзъ тѣзи врата — тѣ тука иджѣтъ!
 (Излиза).
 ААРОНЪ.

Нѣкъ дойджѣтъ — ази съ тѣхъ съмъ ведно.
 (Влизатъ нѣколко тѣлѣи съ запалени главни).
 1 ОТЪ ТЪЛПЦАТА.

Хей, дайте огнь! Тукъ трапеза
 Ни сложили! Палете всичко!
 (Ритва трапезата).
 2 ОТЪ ТЪЛПЦАТА.

Раздухвайте главнитѣ — тука
 Ще трѣбва цѣла пѣщъ съсъ огнь.

ААРОНЪ.

(Грѣбва отъ едного главни и подиала нѣщата)
 Ей туй е мойта благодарностъ
 Къмъ хората! Момчета, дайте
 Тукъ брадви, огнь, всичко дайте,
 Коемо може да съсипва
 Гнѣздата хорски. Огнь, огнь!
 всички.

Хей, огнь, огнь! Ха, ха, ха, ха!
 (Бѣсно тичание и трошение. Подига се пожаръ.)

(Слѣдва.)

ШЕКСПИРОВИТЪ СОНЕТИ.

(Продължение отъ брой 2.)

Х.

Признай ми са, че ти,
 Когато и за себѣ
 Са толкозъ малко грижишъ, —
 Не любишъ никого.
 Не малко дѣвственни
 Сърдца сж са въртѣли
 Край твоето сърдце,
 Коемо за любовъ
 Не е цѣвѣло нивга;

Защото ти си пълненъ
 Съсъ злоба и защото
 Готовъ си самъ съсъ себѣ

Въ ужасенъ бой да встѣпишъ,
 Като са мжчихъ въ свѣта
 Това да преобърнешъ,
 Коемо длѣженъ бѣше
 Да заякчишъ, скръѣпишъ.

Свѣсти са, за да мож
 И азъ да измѣня
 За тебъ свойто мнѣнѣ!
 Нимѣ тебъ по-добъръ е
 Да бждешъ зълъ, на мѣсто
 Въ любовъ да си живѣешъ?
 О, колко си ти хубавъ!
 Бжди и толкозъ добъръ;
 Не давай на кръвта си
 Напраздно да лудува,

За менъ поне създай ти
 На себѣ си подобѣе,
 За да живѣй то въ тебѣ,
 Съсъ твойта хубостъ чудна.

XI

О, колко бързо бързо
 На старостъ ти ще вѣхнешъ!
 Въ потомството си толкозъ
 Щешъ бързо са възражда,
 И тѣзъ кръвъ, тѣзъ свѣтиня,
 Която сега прѣскашъ,
 Тогазъ, докѣтъ, си живъ оцъ,
 Вечъ примиренъ съсъ нея,
 Ще своя нарѣчешъ.

Освенъ това — потомство,
 И хубостъ, и спокойствѣе,
 Безъ туй — безумство, болѣсть
 И въроломство сж.
 Ако рѣчаха всички
 Да подражаватъ теби,
 Тогазъ ний би трѣбвало
 Слѣдъ седемдесетъ годинъ
 Свѣтъ да погрѣбемъ.

Нѣкъ тия, на които
 Злий духъ е назначилъ
 Да сж скупци — умиратъ
 Безъ родъ, безъ плодъ и вѣстъ.

XII.

Когато съсъ слухѣтъ си
 Пребройвамъ часоветъ
 На времето, що бѣга;
 Кога съ очи си гледамъ

Нощта какъ преобрѣща
 Деньтъ на тъмота;
 Когато азъ погледнѣхъ
 Фиалката, какъ никне
 Изъ подъ прахътъ, и въ кждри
 Дъртея кога видя;

Когато отъ прозорца
 Въ гората, що ни крийше
 Отъ лѣтний пѣкъ, погледнѣхъ,
 И гола, и безлиствна
 Я видя, и когато
 Трѣвата—украшение
 На роднитѣ ливади—
 Погледнѣхъ, че я мжкнатъ
 Подъ стрѣхата да турятъ—

Тогава азъ си спомнямъ
 За твойта хубость, друже,
 Че времето и нея
 Затрице; щото звая,
 Че хубостъта прекрасна
 Въ прахътъ си сивга скланя
 Главата, за да сторп
 На други, вече стигнали
 Въвъ силата си, мѣсто.

А отъ сърпѣтъ смъртеленъ
 На времето ти можешъ
 Да са укриешъ само
 Въвъ своето потомство.

ХІІІ.

Да можеше да бждешъ
 Ти винѣти самъ свой!...
 Но ти си свой до тозъ часъ,
 До който само дѣхашъ;
 А щомъ дочуешъ близо
 Вечъ стѣикитѣ зловѣщи
 На свойта смъртъ, тогава
 Ти своя образъ вече
 Предавашъ го на други.

Тогава само нѣма
 Съ тебъ ведно да умрѣ
 И твойта хубость; щото
 Щомъ станешъ въ прахъ, тя въ твойто
 Потомство пакъ ще блѣснѣ,
 Когато твоя образъ
 Въ чертитъ му въскрѣсени.

Кой може да остави
 Туй жилище прекрасно

Да падне, кога има,
 Да са подире, възможность,
 За да стой то емѣло
 Срѣщу напорѣтъ силенъ
 На студѣтъ вѣтровѣтъ —
 Сжщински гробища?

Тозъ, що са непредпазва!
 Другарю, ти си ималъ
 Баща—нѣк' и синове ти
 Да могѣтъ каза сжщо.

Силистра, 7 Октомврий 1886 год. (5)

БРАТИЯ РАЗБОЙНИЦИ.

(Отъ Пушкина).

Орляци отъ гарги се наснуцахъ
 На купове отъ тлѣющи кости,
 А край Волга, ноща, около огъня
 Отдалеченъ, се събираше шайка.
 Каква смѣсъ въ дрѣхи, въ лица,
 Въ плѣмена, въ наречие, въ състояние!
 Кой отъ кжщи, кой отъ тъмница
 Тукъ се збрали за имание!
 Тукъ цѣлѣта е една за всички сърдца —
 Да живѣятъ безъ власть, безъ законъ.
 Мѣжду тѣхъ се вижда бѣглеца
 Отъ бръговетъ на войнственний Донъ,
 И еврея въ чернитѣ лагоны,
 И дивия синъ на степѣта,
 Калмика, бапкиреца безобразенъ,
 И жѣлтня финъ, и съ торбата
 Скитающій се циганинъ.
 Опастность, крѣвъ, развратъ, лжжа
 Сжврѣзекитъ на туй странно семейство:
 Тозъ е тѣхенъ, който съ камѣнна душа
 Е прекаралъ всеко злодѣйство;
 Който коли съ неустрашима ржка
 Вдовицата съ дѣцага ѣ бѣдни;
 Кой с' смѣхъ глѣда стенанне дѣтско;
 Който не прощава, не щади;
 Когато убийството го вѣсели,
 Както младия—свиждашнето любовно.

Всичко утихва. И мѣсеца
 Надъ тѣхъ блѣдната си свѣтлина проля,
 И бжклици съ пѣнливи вина
 Ходяха отъ ржка на ржка.
 Проснати на земята мокра,
 Нѣкои отъ тѣхъ заспиватъ:
 И съница зловѣщи преминватъ
 Надъ тѣхнитѣ прѣстѣлни глави.

Други съ разказа скратяватъ
Въ дългата нощъ праздниа часъ;
Млъкнаха всички — тѣхъ ги занимава
Дохожданието на новия гостъ.
И всички него слушатъ.

„Бѣхме двама: братъ ми и азъ,
Растохне ведно; въ нашата младостъ
Чужди се грижаха за насъ;
Дѣтскій ни животъ мина не с' радостъ:
Нуждитъ на гладъ познахме,
Признахме тъжкото презрение,
И отъ рано ни вълнуваще
На завистъта жестоко мѣчение.
Ни къщица, нито ниви —
Отъ баща ни нищо имотъ...
Живѣяхме въ плачъ и грижа,
Дотегна ни такъвъ животъ,
И двама се съгласихме
С' жребей другъ да изберемъ:
Отъ другаритѣ си зехме
Широкий ножъ, за въвъ нощта
Страхъ и печалъ забравихме,
И прогонихме съвѣстъта.

Охъ, младостъ, младостъ лудешка!
Животъ, тогава имаме ний,
Кога погубванието презирахме
Всичко наполовинъ дълѣхме си ний.
Щомъ изгрѣеше мѣсецътъ ясни,
И застанеше въ срѣдъ небесата,
Отъ подземлието — въ лѣса
Отивахме на занаята опасни.
Задъ дърветата стоимъ и чакаме:
Мина ли изъ пѣтя, закѣсняхъ
Богатъ еврейнъ или попъ сиромашъ —
Всичко е наше, нищо не оставяме!

Настане ли зима, въ нощта тиха
Вирѣгнемъ конете снажни,
Пѣемъ, свиримъ и като стрѣли
Лѣтимъ надъ дълбочинитѣ снѣжни.
Кой се небоеше отъ нашитѣ срѣщи?
Горятъ ли в' нѣкоя ашчийница свѣщи —
Ний тамъ! На вратата и хлопаме,
И на хазийката громко викаме;
Влеземъ — всичко даромъ: приемъ, ядемъ,
И хубавитѣ моми милваме.

И сътне? Подпаднаха момцитѣ;
Не за дълго бѣше братскія пиръ:
Уловиха ни — и ковачитѣ
На приковаха единъ до другъ,
И стража ни отведе въ тумрукътъ.

Азъ бѣхъ по старъ съ пѣтъ години,
И повече тѣрпахъ отъ брата си.
Въ синжири, въ задушенихъ стѣни
Азъ живѣхъ — той изнемоще.

Дѣшаше с' трудъ — уморяваше го скѣрбѣта.
Забравенъ главата си горѣща
Отпущаше на мойтъ плѣщи;
Той примираше и думаше ми често
„Душно ми е тука.. Азъ въ гората искамъ.
Вода, вода...“ и азъ напраздно
На страдалеца вода давамъ:
Той отново въ жажда потѣваше,
И едъръ потъ по лицето му са тѣркаляше
Крѣвта и мислитъ вълнуваха
С' ядовита жаръ безсилния:
Хвана да ме непознава
И отъ минута на минута да вика
При себѣ си приятели и другари.
Той казваше: „Ти кѣдъ се скри?
Кадъ си тайния пѣтъ насочилъ..
Защо братъ ми ма е оставилъ
Верѣдъ тѣя миризливи тѣмнини?
Не той ли ме измами и заведи
Въ заспалия, тѣмненъ лесъ
И тамъ ноща, могѣщъ и страшенъ,
На първото убийство научи?
Сега безъ мене той е свободенъ
И разхожда се въ полето широко,
И в' завидното си положение,
Той несмисля своитѣ другари!..“
Отново се распаднаха въ него
Тѣжкитѣ мѣчения на съвѣстѣта:
Тѣлпѣха му се видения
И съ прѣстъ го заплашеха отдалеко.
Най-често образа на стареца,
Когото отдавна заклахме
Се представяние предъ него.
Болниятъ закриене очитъ си съ рѣце,
За стареца ми се тѣй молеше:
„Братко! съжали сенадъ неговитѣ съзли,
Недей го кла въ старитѣ му години —
Страшенъ ми е викътъ му ужасенъ
Пусни го — тѣй не е опасенъ,
Въ него нѣма ни капка крѣвъ топла...
Не са смѣй, братко, надъ сивитѣ коси,
Не го мѣчи... Той съ молитвата си
Ще смѣгчи за насъ Божий гнѣвъ!“
Азъ слушахъ, ужасъ ме облада,
Искахъ да спрѣ сълзитъ на болний,
Да премахна празнитѣ блѣдувания.
Той видялъ на сѣнкитѣ играта
Когато дошли въ затвора отъ гората

Туй чуе му сатъхния ужасен шумъ,
 Ту тропанieto на близкото гонение,
 И диво поглѣда му свѣтли,
 И настрѣхнатъ му коситъ,
 И цѣль като листъ затрепери.
 Той вече мисли предъ себѣ да види
 На мегданитѣ хорскитѣ тѣли
 И къмъ бѣсилото вървежа страшни
 И камшика и джелатитѣ ужасни.,
 Безъ чувства, обладанъ отъ страхъ,
 Братъ ми падане на мойтѣ гърди,
 День и нощъ азъ тѣй прекарвахъ;
 Нѣмахъ ни на минута отидъхъ
 И съиъ незнаяха наще очи.

Младостта пакъ взе свойто:
 Отъ ново силата на брата ми дойде,
 Отидоха си болѣститѣ ужасни
 Ведно съ балнуванията страшни.
 Въскръснахме. Тогавъ по-силно
 Скъръбта въ вида си итърни;
 Душата искаше леса да ѝ е свободенъ,
 Горѣше за въздуха полски.
 Повърна ти се мрака тъмнични, —
 Свѣтлина отъ рѣшетки жилѣзни,
 И вѣктѣ стражарски и на оковитѣ екж
 И шумѣтъ на птицитѣ хвърчащи

Веднажъ ний, по улицитѣ
 За градската тюрма, въ синжиритѣ,
 Милостиня събирахме на-едно
 И съгласихме се въ тишината
 За бѣгъ — желание отдавнашно.
 Шумеше на близо рѣката, —
 Ний къмъ нея - и отъ бръговетѣ висъжи
 Хвърлихме са въ водитѣ ѝ дълбоки!
 Отъ бѣсненето вълнитѣ, съ свързанитѣ
 си крака,
 Чуване се на синжиритѣ екж;
 Виждаме пѣсѣченъ островъ —
 И катъ цѣнихме бързото течение,
 Въ него търсехме ний свойто спасение.
 Слѣдъ насъ стражаритѣ викатъ:
 „Дръжте! дръжте! не избѣгнать“!
 Двама стражара подирени плуватъ,
 Но ний вече на острова стоимъ,
 Съ камъкъ ударъ слѣдъ ударъ.. оковитѣ
 падатъ

И мокритѣ дрѣхъ, отъ насъ си, хвърлимъ..
 Досѣджаватъ до острова стражаритѣ,
 Но ний пълни съ чадѣжда, смѣло
 Стоимъ и чакаме. Единѣтъ потѣва;
 Ту се засили, ту си въздѣхне

И като коршумъ къмъ дѣното отиде.
 Другия дълбочината преплава
 И съ пушка въ рѣка къмъ брода иде -
 Не чуваше моя вѣкъ,
 Иде, но възъ главата му
 Два камъка полетѣха
 И плувна кръвта надъ водата,
 Той потѣна — ний отново въ водата.
 Други не посмѣха да ни гонятъ
 И ний свободно достигнахме бръгѣтъ
 И отъ тамъ въ гората. Но бѣдни ми
 братъ....

Трудъ и вълнитѣ съ есѣнния си хладъ
 Го лишиха отъ послѣднитѣ му сили:
 И немощта пакъ го свали,
 И гроздитѣ бѣлнувания дойдоха пакъ.
 Три дена болния неговори
 И не отвори си очитѣ отъ съиъ;
 Въ четвъртъкъ, съиъ скърбни грижи,
 Позна се, че е изпълненъ;
 Повика ме, улови ме за рѣцетъ,
 Погледа му бѣ огасналъ, и ми каза,
 Че са го овладели пакъ мѣки;
 Рѣката му затрепера, той въздѣхна
 И на гърдитѣ ми почина.

„Надъ студеното тѣло азъ се уморихъ:
 Три дни отъ него се неотдѣлихъ,
 Чакахъ и мисляхъ: не ще ли се събуди
 мъртвеца?

И горчиво плакахъ. Най на съиъ
 Опѣхъ мъртвеца, зехъ мотива
 И тѣлото му въ земята скрихъ...
 И на първото си запитие
 Тръгнахъ самъ... Но първитѣ години
 Се нестигатъ — тѣхъ ги нѣма, нѣма!
 Пирове, весели нощи —
 Се погребяха с' братовитѣ ми кости,
 Навѣсенъ самъ си ходя;
 Въамени се духа ми жестоки
 И въ мене жалостта умрѣ“
 Но по някога щадя старешкитѣ бръчки:
 Страшно ми е клането на старци
 И на беззащитницитѣ сиви косми
 Се не подига рѣката.
 Азъ помня, какъ, въ затвора жестоки
 Боленъ, въ синжири, лишенъ отъ сили
 Безъ память и въ скърбъ дълбока,
 За стареца братъ ми се моли“.

Млъкна и буйната си глава
 Разбойника въ скърбъ потопи,
 И с' съзри, горѣщи, катъ порой
 Свирепото му лице се уроси.

С' смѣхъ другаритъ му казаха:
 „Ти плачешъ! Махни си скърбта;
 Защо да мислимъ за мъртвитъ?
 Ний сме живи: трѣбва да пируваме;
 И единъ другото да черпимъ!“
 И бѣлицата пакъ се завъртя;
 И за малко утихналия разговоръ
 Отъ виното пакъ оживя;
 Всякой има своята повѣсть,
 Всякой свойто минало хвали.
 Шумъ, викъ. Въ сърдцата имъ нѣма
 събѣсть:
 Тя ще ся събуди въ деня чернъ.

А-евъ.

10
 18—86
 IX

ЛИТЕРАТУРАТА И ТЕАТРА ВЪ АНГЛИЯ ДО ШЕКСПИРА.

(Продължение отъ брой 2).

II.

Предп, по нѣкакви предания, мислѣха, че Шекспиръ е билъ синъ на нѣкой си касашинъ—н, че въ младинитъ си са е занимавалъ съ бащина си занаятъ. Но сега, подиръ внимателнитъ издирвания на градскитъ архиви въ Стратфордъ на Евона, въ Варвикското графство, са откри, че Шекспировия баща, Джонъ, са е занимавалъ съ ржгавичарство—твърдѣ распространѣнъ занаятъ въ тѣзи страна. Бащата на Джона, т. е. дѣдата на поета, е билъ фермеръ на Робертъ Арденъ Вилмкотъ. Въ 1557 година Джонъ Шекспиръ са е оженилъ за помладата дъщеря на Роберта Вилмкота, година подиръ смъртта на тоя послѣдния. Родътъ на Арденовитъ е билъ отъ голѣмитъ родове на Варвикското графство и той винаги е бивалъ въ вражда съ родътъ на Додлея, даже тогава, когато Лейстеръ, който е билъ тоже отъ Додлеевитъ, са е намиралъ на височината на могъществото си. Женитбата на Джона Шекспира, слѣдователно, е била по-висока отъ неговото звание, и туй показва, че той е билъ доста богатъ. Ако сѣдимъ по наложитъ, които е той плащалъ въ 1564 година, въ полза на бѣднитъ, са заключава, че той е принадлежалъ къмъ втора ржка хора отъ Стратфордъ. Той е ималъ нѣколко къщи, а отъ градскитъ книжъ са вижда, че той е би-

валъ избиранъ постѣпенно въ по-голъми градски длѣжности и е билъ присяженъ, констебелъ, градски ковчезникъ, алдерманъ и, най-сѣтне, сѣдия. Джонъ Шекспиръ е умрѣлъ въ 1601 година, а жена му, т. е. майката на поета—въ 1608 година, слѣдователно, тѣ и двама сѣ доживѣли да видятъ синъ си въ сѣстояние и извѣстность. Вилльятъ Шекспиръ е билъ кръстенъ въ 1564 година на 26 априлий; а са е родилъ, навѣрно, на 23 априлий. Отъ осемтѣхъ дѣтца на Джона Шекспира, четирма синове и пѣтъ дѣщери, той е билъ най-голъмия. Скоро подиръ рождението му завърлува нѣкоя прилѣпчива болѣсть, но той са отърва отъ нея. Отъ сестритъ му почти всички измрѣха твърдѣ рано. Единъ отъ братѣята му, Едмондъ, по кжсно е билъ актьоринъ въ единъ и сѣщъ театръ съ него.

Въ Стратфордъ имаше частно латинско училище, въ което Вилльямъ можѣ да изучи началата на латинския езикъ. Тукъ е мѣстото му да спомѣнемъ за разногласието относително образованието и училищнитѣ свѣдения на Шекспира. Има едно предание, за което спомѣнава Роу въ издадения отъ него „Животъ на Шекспира“, ужъ че баща му, поради малкитъ си парични сръдства, билъ принуденъ да го вземе отъ училището твърдѣ рано, и че той—Вилльямъ, още въ твърдѣ младата си възраст станалъ селски учителъ. Въ туй предание има много вѣроятни нѣща. Знае са, че положението на Джона Шекспира въ дѣтинството на Вилльама са бѣше измѣнило твърдѣ много, и лесно е да са допустимъ, че училищното образование на синъ му е било твърдѣ малко, макаръ че той отпослъ го възнагради съ четение на много книги. Въ началото на своята поетическа дѣятелность, въ единъ отъ сонетитъ си, той сравнява съ широката пронасть растоинието, което отдѣля учеността отъ неговото „грубо невежество“. Дайсъ докозва положително, че Шекспиръ е чель Плутарха не на гръцки, а въ английски преводъ. Впрочемъ Гете и Шиллеръ разбираха Хомера само въ нѣмския преводъ. Неще съмнение, че Шекспиръ по обширността на свойтѣ разнообразни знания, въ своето време, е ималъ малцина себи равни. Какъ се измѣниха въ туй отношение нашитѣ мненія въ сравнения съ предитнитъ! Какъ ви-

сокомърно гледаха на Шекспира неговите коментатори на миналия век за няколко географич., историч. и хронологич. погрешки, а сегашните по цели книги, посветени на преброяването всичките негови познания във действителната и баснословна естествена история. Сега от честитъ, технически свършени и точни юридически изразения и затватания, които се срещат въ пьеситъ на Шекспира, Колбертъ заключава, че той няколко време се тръбва да е бил адвокатинъ. Както и да е, но отъ съчиненията му са вижда, че той е знаелъ доста нѣща отъ язицитъ: латински, френски, италиански, мисли са даже, и испански. Той с чело необикновено много; колкото са касае до историческитъ му и географически погрешки не тръбва да забравяме, че въ ония времена по историята нѣмаше други източници освенъ летописитъ, и че географията сж могла да изучаватъ твърдѣ малцина.

При всичко че свѣденията за младинитъ на Шекспира сж твърдѣ оскудени, но пакъ може да са мисли, че въ туй време съ него сж са случвали много такива нѣща, които тръбваше да оставятъ въ душата му много силни и дълбоки впечатления, които относѣ станаха източникъ на поетическото му творчество. Несполуки и злочестини постигаха неговото семейство и, следователно, са отражаваха на него въ ония години на възрастта му, когато впечатлителността, въображението и страститъ биватъ въ най-силното си развитие. Виллямъ бѣше на четирнайсетъ години, когато състоянието на баща му бѣше развалено до тамъ, щото въ 1586 година неговото име са споменува отъ комиссията, съставена по заповѣдъ на краля, да донася за всички тия, които, поне веднѣжъ въ мѣсеца не сж посѣщавали църквата, — че Джонъ Шекспиръ не може да излиза отъ къщата си, защото се бои отъ кредиторитъ си; съ една дума, отъ всичко са вижда, че неговитъ дѣтца още отъ младини е тръбвало сами да си търсятъ сръдство за живѣние. Друго едно нещастие постигна домътъ на Арденовитъ, отъ който произхождаше майката на Шекспира. Главата на този родъ, Едуардъ Арденъ Паркгалъ бѣше въ силна вражда съ извѣстния графъ Лейстеръ, любимеца на кралица Елисавета. Предполагатъ, че отъ лична вражда къмъ Ардена,

Лейстеръ го заплълъ въ едно господарствено престѣпление, по причина на което го и наказали (вижда се съ смъртъ) въ 1853 год. Колкото и да е било голѣмо разстоянието, което отдѣляше фамилията на Шекспира отъ Авденовци, пакъ тръбва да са предполага, че и туй събитие тръбваше да остави силно впечатление въ душата на младия поетъ.

Роу, който издаде биографията на Шекспира въ 1709 година, пише, че Беттергтонъ му е разказвалъ единъ анегдотъ за браконерството на Шекспира, който (анегдотъ) той е слушалъ въ Стратфордъ. Отъ тоя разказъ са вижда, че Шекспиръ са е падналъ въ кръгътъ на едни *чапкени* хора и че е ходилъ съ тяхъ да стрѣля дивечъ въ гората на нѣкой си Томасъ Люси (Lucy). Серъ Томасъ са е оплакалъ въ сѣдилището и Шекспира го турили въ тъмницата, за което Шекспиръ написа на Томаса една сатирическа балада, отъ която и до сега са е спасила една строфа. Тъзи балада му навлече още по-голѣмо преслѣждане и той тръбваше да бѣга въ Лондонъ. До колко е справедливъ тоя анегдотъ — трудно е да са опредѣли; но за истинността му има колко-да-е потвърждение въ първата сцена на „Виндзорскитъ Немирници“, гдѣто Фалстафъ са явява като браконьеръ, и е твърдъ възможно, че въ лицето на гордия съ своя родъ Робертъ Шалло (Shallow значи празноглавъ), комуто поета за гербъ дава дванайсетъ шуки (luces), е подигралъ серъ Томаса Люси, въ гербътъ на когото наистина е имало три шуки и при това играта съ думата шука, *lucis*, която французина Евансъ, като поизмѣнява излѣпка обръща на вишутливъ, *louses*, свършено съотвѣтствува на спасената частица отъ баладата, въ която, главното се състои въ точно такава сжщо непреводима игра съ думитъ *lucy* и *lowsie*.

A parliament member, a justice of peace
At home a poor scarecrowe, at London, an ass
If lowsie is Lucy as some volke miscall it,
Then Lucy is lowsie, whatever bafall it.. и пр.

Отъ младежкитъ стихотворения и сонети на Шекспира са вижда, че чувственитъ страсти сж го владели силно въ младинитъ. Англичитъ всѣкакъ са мѣчиха да облекчтъ въ нравствена дрѣха еротическото и въ голѣма степенъ чувствено съ-

държание на тия стихотворения, отъ които са вижда, че постоянството не е било въ числото на добродетелитъ на поета. Тъ са не благодариха само отъ художественната му безукоризненостъ, — тъмъ са щеше, щото любимеца имъ и като човѣкъ да си остане безъ пѣтно, — черта, която, безъ съмнение, прави честь на нравственното чувство на народа, но която отъ друга страна позатымнява истината и врѣди за истинното разбиране на човѣка. Осемнайсетъ годишенъ са ожени Шекспира за двѣйката Анна Готеве, която бѣше отъ него осемъ година по-стара. Бракътъ са е извършилъ твърдъ набързо и подиръ седемъ мѣсеца имъ са намери момичето Сусанна. По всичко са вижда, че домашния животъ на Шекспира не е билъ честитъ. Подиръ двѣ години жена му му е родила още единъ близнеца и вече не е раждала. Като са премѣсти въ Лондонъ, той нея остави въ Стратфордъ, гдѣто, по нѣкога, май са завръщаше. Въ Лондонъ — и това са знае не само отъ сонетитъ му — той си е каралъ предишния бекярски животъ, туй е истина поне за първитъ дни, прекарани въ тоя градъ. Дали е туй случай, или не, но фактъ е, че въ първитъ си произведения на сцѣната той е искараватъ сѣ зли и своеправни жени, които отпослѣ съвсемъ непредставяваше. При преправянieto, напирмъръ, „Хенриха VI“, написанъ първоначално не отъ него, къмъ ролитъ на злитъ, Хенрихова и Глостерова, жени, той направи твърдъ ядовити прибавления. И при това, съ какво убѣждение говори той въ пиесата си „Два-найсетата нощъ“ за туй, че жената винѣги трѣба да си избира мжжъ, по старъ отъ сестъ си „защото ний, мжжѣтъ сме по непостоянни въ свойтъ желанія и младежкитъ прелѣсти на жената можтъ ни привърза къмъ нея много повече отъ всичко друго“. Най вѣроятното е, че причина на неговата женидба е била оная, „за оплакване постыжка“, за която са спомънува въ сонетитъ му.

Ний по-горъ казахме, че Шекспиръ въ Лондонъ е предлагавалъ да си кара бекярския животъ; това може да са заключи поне отъ слѣдующитъ два анекдота, за достовѣрността на които пакъ са не обзалагате. Въ време на отиванията му въ Стратфордъ, той са е спиралъ въ Оксфордъ, въ гостилницата на Девнента,

който бѣше жененъ: мжжъ и жена, тъ го твърдъ обичаха. Шекспиръ имъ кръстилъ сина Вилльямъ, и злитъ езици казваха, че между гостенина и жената на Девнента е имало не само една дружба. Единъ пжтъ малкий Вилльямъ бързаше да отиде у тяхъ си и на чий-то въпросъ — защото бърза толкозъ, момчето отговорило, че бърза да види кръстника си, който по английски са казва godfather — добрый баща. „Ти си добро момче“, му забѣлязалъ питава-ния го, „само нетрѣбваше да употрѣбвашъ името „Божий“ напраздно“. Младия Вилльямъ Девнентъ, отпослѣ са твърдъ горѣеше съ познайнството и р дството си съ Шекспира, тѣй-щото твърдъ е възможно тоя анекдотъ да е съчинилъ и самъ. Другия анекдотъ го е разказвалъ съвременика на Шекспира, Меннигамъ. Нѣкаква-си лондонска госпожа, всѣхитена отъ играта на Ричарда Барбеджа, другаръ на Шекспира, въ ролята на Ричарда III, проводила му покана да отиде вечерта у тяхъ, като му е заръчала, на вратата да почука подъ името на Ричарда III. Шекспиръ подслушалъ поканата и дошелъ при госпожата преди своя приятель. Скоро подиръ неговото дохождение на вратата почуква още единъ Ричардъ III — и тръжествующия му приятель му отказва, като му извикалъ: „Вилхелмъ завоевателя предшествува на Ричарда III.“

Твърдъ е възможно тия анекдоти да са измислени отпослѣ, но безсъмнено е, че въ младинитъ си Шекспиръ е водилъ твърдъ распасанъ животъ и най-сѣтне, подиръ всичкитъ си ловчийски и любовни споходби, рѣшилъ са е съвсемъ да са раздѣли съ семейството си и да стани актьоринъ. Въ онуй време туй пѣщо бѣше такава крачка, която неможеше са прекрача преди да са помисли хубаво. За да са рѣшишъ на тако-ва нѣщо трѣбвало е да стоишъ високо надъ съвременнитъ предразсѣдѣци и почти надъ общето мнѣние. Шекспиръ самъ са съзнава въ сонетитъ си, че една отъ главнитъ страни на неговия характеръ е билъ неизлечимия порокъ на „страстността, който никога не го е оставялъна мира“. Но итуй да кажимъ: ако да не бѣше изпиталъ той надъ себъ си всичката сила на тия страсти, можеше ли той тѣй майсторски и тѣй дълбоко-вѣрно да изобрази въ свойтъ произведениеи всичката буря на тия чувствени влечения всич-

кото очарование на тѣхния съблазънъ и оная гибелъ, която постига тѣхното извънмѣрно развитие? Нравитѣ на онуй време бѣха чувствени, корави и груби: това бѣха характери отворени, откровенни въ своитѣ страсти. Каквото бѣше времето, такъвъ е и поета. По всичко са вижда, че младинитѣ на Шекспира сж биле необикновено западчиви и увлѣкающиса. Вирочемъ, ако земе да са сжди за състоянието на неговата душа въ това време по стихотворенията му, написани въ страстния младежки периодъ, то не може да са не забѣлзжи въ тѣхъ въ най-голѣмий приливъ на страститѣ, присѣтствие на съзнанието, че той са е увлѣклъ, и нѣкаква вътрѣшна сила, която да съдържа вътрѣшни напѣнъ на страститѣ. Тѣзи двойственностъ са забѣлззва и въ първитѣ двѣ произведения на неговиитѣ младини. Едно отъ тѣхъ е „Лукреция“ —напълнено съ стоическо мжжество и висока душевна чистота, а другото — „Венера и Адонисъ“ — съ най-сладострастенъ характеръ. За тѣхъ ний ще поговоримъ по-долца. Такова сжщо двойствено настроение, което безспирно минува въ борба на разума съ чувственността и страстѣта съ разсѣдѣка са вижда и въ по-голѣмата частъ на сонетитѣ му.

Двѣтъ първи произведения на Шекспира принадлежатъ къмъ повѣствователния, или по-добрѣ, къмъ описателния родъ. „Венера и Адонисъ“ е напечатано въ 1593 година. „Лукреция“ — въ 1594. И двѣтъ сж посвѣтени на графа Соутгемптона, и двѣтъ сж написани предъ окончателното заминаване въ Лондонъ, и всичко въ тѣхъ обличава юнашеска ржка и юношеска настроенностъ. Съдържанието на „Венера и Адонисъ“ съставлява страстѣта на тая богиня къмъ студения и неопитенъ юноша Адонисъ, койторавнодушно гледа на Венерината срастъ, нищо не люби освенъ ловѣтъ и най-сѣтне погивна отъ дива свиня. Поемата са свършва съ плачѣтъ на богинята за несвоевременната смъртъ на юношата. Шекспиръ изобрази любовѣта на Венера въ всичкото безумство на страстѣта, укоритѣ, молбитѣ, сълзитѣ, въ всичкия ненаситенъ жаръ на желанията. Необикновения раскопъ отъ поетически мисли и образи, които сж излизватъ въ поемата, показватъ въ автора пайтънко познавание на прѣдмета; но, при

всички тия вътрѣшни достойнства напоемата, тя прилича на фламанскитѣ баснословни картини, които представляватъ богинята на хубостѣта, като са ражда отъ морскитѣ пѣни въ необикновено сладострастни форми. Тоя наивенъ и милъ анхаронизмъ са съглежда въ всичкитѣ искусства на онова време, даже и въ най-гениялнитѣ произведения на италиянската четка. Тѣй и на Шекспировия Олимпъ са отрази неговата „стара, весела Англия“. По свидѣтелството на съвременницитѣ, тия стихотворения туриха Шекспира въ рѣдѣтъ на ония поети, на които въ онова време сж са чудили; въ него особено много са е харесвало това смѣшенне на поезията съ крайната чувственностъ. Любовѣта, която изобразяваха въ свойѣтъ баснословни стихотворения поетитѣ до Шекспира въ Италия и Англия, бѣше нищо друго, освенъ искусвенно, хитросплетени мисли за любовѣта, — мисли, изработени въ изтънченна форма и, които са отличаваха по-вече съ лѣскавината на фразитѣ, отколкото съ върѣшна правда на чувството. Въ поемата на Шекспира любовѣта е напротивъ, „духъ, сътворенъ отъ огънь“, безумие и страстъ — и туй понятие са съглежда въ всичкия начинъ на представлението. Навѣрно туй стихотворение за туй е и направило такъвъ силно впечатление на съвременницитѣ, които и го показваха като образецъ за любовни стихотворения; то имѣ нѣколко издания и извика цѣлъ редъ подражания; съвременницитѣ го превѣзнасяха като „квинтесенция“ на любовѣта, като образецъ на „искусството да любишъ“. Но, при всичкия блѣсъкъ и хубостъ на боитѣ, съ които изобразява поета страстѣта, той знае че рисува картината само на едно чувствено вожделение, което като „хищенъ звѣръ пояжда ловѣтъ си“. Въ онуй мѣсто, гдѣто са говори за старанията на Адониса да улови избѣгналия си подиръ кобилата конь, — явно са вижда намерението на автора да постави животната страстъ не въ противоположностъ на Венерината, но наредъ, на една стѣпенъ съ нейната страстъ. Равнодушния Адонисъ като отхвърля молбитѣ на Венера, ъ казва, че тя трѣбва да са нарича не любовъ, а „всичко, което пренебрегава чувствениитѣ вожделения, които помрачаватъ разсѣдѣка и правятъ да са забравя руменца на сра-

мътъ и честъта“. Впрочемъ, тая мисль съ-
всемъ потъва въ прелѣститъ на чувствен-
нитъ картини.

Въ „Лукреция“, напротивъ, тая ми-
сль са заключава въ самото съдържание,
което сѣкашъ нарочно е избрано въ про-
тивоположностъ на първото стихотворение.
На слъпата Венера жажда за наслажде-
ния, поета тукъ противопоставя цѣломъд-
рието на римската матрона, въ която сп-
лата на волята и нравственността траги-
чески тържествуватъ надъ чувственнитъ вож-
деления. Истинна, че описанието на пре-
стѣжната сѣна въ „Лукреция“ отъ туй не
е станало нито по-хладнокрѣвно, нито съ по-
голѣма скромностъ, напротивъ, струва ти
са, че въ изображението цѣломъдренната
хубостъ на Лукреция има по-вече съблз-
нителенъ жаръ, отколкото въ коя-да-е сѣна
въ „Венера и Адонисъ“; но за туй пѣкъ
раскаяннето на Лукреция, отмѣствява-
нието на нейната чиста душа надъ своето
поругано тѣло, най сѣтне смърта, сж об-
работени съ съвършено другъ, възвишенъ
езикъ Поета става по свободенъ и по зна-
чителенъ като излиза отъ тѣсния кръгъ на
нощната престѣжна сѣна: осамотената Лу-
креция като са готви да са самоубий, за-
става предъ една картина, която предста-
вява разсипванието на Троя — и читатели
неволно са довежда да прави сравнение
между гибелтъ на Лукреция отъ Таркви-
ния и гибелтъ на Троя отъ открадва-
нето на Елена. Въ „Венера и Адонисъ“ по-
ета, като са е вджлбочавалъ въ сладостраст-
ното положение, което по добръ би послу-
жило за живописната четка, очевидно са е
намиралъ подъ влиянието на „сладкото ис-
куство“ на Овидия; въ „Лукреция“ напро-
тивъ, възбуденъ отъ Виргиния, той е не-
пълненъ съ високо правственно чувство и
хвърля погледъ въ кръгъта на високитъ
исторически събития. Такива то противо-
положности бѣха отличителна черта въ Шек-
спировското творчество и сѣкашъ бѣха по-
търѣбностъ на неговата многостранна при-
рода. Новитъ поети, както напримъръ Гь-
оте, безспирно възпроизводятъ въ съчи-
ненния си единъ и сжщъ характеръ: Вен-
лингъ, Вертеръ, Клавигъ, Стелла, Егмонтъ,
съ твърдъ малки измѣнения. Шекспиръ на-
противъ, още отъ пръвъ пѣкъ обработва
даденния характеръ съ оная окончателностъ

и пълнота, които правятъ повръщаннето
къмъ него вече невъзможно и даже поско-
ро извикватъ потребностъ да са обработи
другъ, противоположенъ материялъ.

(Слѣдва.)

ЕДИНЪ ПОГЛЕДЪ ВЪРХУ ПРИРОДАТА.

(Отъ Бюфона.)

Природата е система на законитъ, пос-
тавени отъ създателя за Съществуваннето
на нѣщата и непрекъснатия редъ на сжще-
ствата. Природата не е никакъ едно нѣщо,
защото това нѣщо щѣше да е всичко; при-
родата не е никакъ едно сжщество, зашто
това сжщество, щѣше да бѣде Богъ; но
може да се земе като една сила, жива, не-
измѣрима, която обхваща всичко, движи
всичко, и която, подчинена на онази на
първото сжщество, не е почнала да дѣйст-
вува, освенъ по своя рѣдъ и недѣйствува
още и сега, освѣтъ по своето съизволение.
Тѣзи сила е видимата частъ отъ божест-
венната сила; това е въ сжщото време при-
чината и дѣйствието, състоянието и мате-
рията, изображението и дѣлото; съвсемъ е
различна отъ чловѣческото искусство, на
което произведенията не сж, освенъ дѣла
мъртви; природата, тя сама е едно дѣло,
вѣчно живо; единъ работникъ, безпрестано
активенъ, който умѣе всичко да употреби,
който, като работи съ самия себъ, винъги
върху сжщитъ основания, твърдъ далечъ отъ
да го изнѣможимъ, го правимъ неизнеможимъ:
времето, пространството и материята сж
срѣдствата му, вселенната, негова прѣдметъ,
движението и живота — цѣльта му.

Дѣлата на тѣзи сила сж явленията въ
свѣта; двигателитъ, които тя употребява
сж сили, които пространството и времето
не могатъ освенъ да измѣрятъ и опредѣ-
лятъ, безъ нигога да ги разсипятъ; сили,
които се люлѣятъ, които се смѣсватъ, като
се противопоставятъ безъ да могатъ да се
унищожатъ: еднитъ проникватъ и мѣстятъ
тѣлата, другитъ ги стоплюватъ и тласкатъ;
привлчанието и оттласкванието сж двата
главни инструменти при дѣйствието на тѣ-
зи сила върху твърдитъ тѣла; топлитъ и
живитъ органически молекули сж активни-
тъ начала, които тя поставя въ дѣйствие
за образуванieto и развитието на органи-
ческитъ сжщества.

Съ такива сръдства какво не може природата? Тя можла би всичко, ако можеше да унищожава и да сътворява: но Богъ предоставилъ за себѣ си тѣзи двѣ крайности на силата; да унищожи и да сътвори е подадине на силата; да измѣни, да преобърни, да развали, да развие, да поднови, да произведе, сж единственнитѣ права, които му било воля да отстъпи. Министръ на свойтѣ непреклони заповѣди, пазителъ на своитѣ непреложни наръдби, природата не се отклонява нивгажъ отъ законитѣ, които ѝ сж били дадени и въ всичкитѣ си дѣла тя представлява печата на вѣчнитѣ; този божественъ признакъ, този неизмѣненъ прототипъ на битието е модела, върху когото тя работи; модела, на когото бълвзнятъ сж изрязани въ незаличимитѣ характеристики, произнесени за винаги. — модель, винаги новъ, когото числото на образцитѣ или копията колкото безкрайно и да е, прави само да са подновява.

Всичко, прочее, е било създадено и нищо още не е унищожено; природата се люлъе мѣжду тия двѣ прѣдѣли безъ нѣкого да приближи ни едина ни другия. Да я поразгльдаме въ нѣкоя точки въ това безпрѣдѣлно пространство, което тя изпълва и прѣминува отъ началото на вѣковетѣ.

Какви прѣдмети! Единъ и безмърень обемъ отъ материя, която не би образувала освенъ една непотрѣбна, една страшна маса, ако да не бѣ раздѣлена на отдѣлни части чрезъ хиляди пжти по безмърни пространства; но хиляди свѣтящи кълба, поставени на непрѣсмѣтливи разстояние сж основитѣ, които служатъ за основание на устройството на свѣта; милиони тъмни кълба въртящи се около първитѣ, съставляватъ рѣдътъ и движущата се архитектура; двѣ начални сили движатъ тези голѣми маси, ги въртятъ, ги носатъ и тласкатъ. Всѣко се движи всѣка минута и, двѣтъ ведно като съединятъ силитѣ си, описватъ пояситѣ на небѣснитѣ сфери, правятъ въ сръдѣ празното пространство неподвижни мѣста и извѣстни пжтища; и това е въ самата сръда на това движение дѣто са ражда равновесието на свѣтоветѣ и мирътъ и тишината въ вселенната.

Първата отъ тия сили е равно сподѣлена; втората е била раздѣлена въ неравна мѣра: всѣки атомъ отъ материята има

едно и сжщо количество притегателна сила, сѣко кълбо има едно различно количество оттласкателна сила; сжщо има неподвижни звѣзди и подвижни; кълба, които като че сж направени само да притеглятъ а други силно да отласкатъ; кълба, които сж получили едно общо оттласкване въ едно направление, а други пакъ особено отласкапие; звѣзди единочни, а други придружени отъ сжпжтници; тѣла свѣтливи и маси тъмни, планети, на които различнитѣ части се наслаждаватъ послѣдователно отъ една заемена отъ друга свѣтлина; комети, които са губятъ въ мрактѣ на дълбочинитѣ на пространството и се връщатъ послѣ вѣкове да се кичатъ съ нови огньове; слънца, които са появяватъ, изчезватъ и като че едно слѣдъ друго да са запалватъ да огасватъ, други, които са показватъ еднажъ и се изгубватъ послѣ за винаги. Небето е сръдата на голѣми произшествия но едва човѣшкото око може да ги схваши; едно слънце, което съсипва и причинява катастрофата на нѣкой свѣтъ или на нѣкоя система отъ свѣтове, не произвежда на нашитѣ очи по силно впечатление отъ онова което произвежда единъ огънь, който ни се само мърка прѣдъ очитѣ, който изгаря и угасва; чловѣкътъ, обитателътъ на земниятъ атомъ, не вижда този атомъ като единъ свѣтъ, а вижда свѣтоветѣ само като атоми.

Защото земята, която той насѣлява едва видима мѣжду другитѣ небесни тѣла и освенъ това невидима за другитѣ отдалечени сфери, е милионъ пжти по малка отъ колкото слънцето, що я огрѣва, и хиляди пжти помалка отъ другитѣ планетѣ, които както нея са подчиняватъ на силата на тази звѣзда и се силятъ да обикалятъ около ѝ. Юпитеръ, Марсъ, Земята, Венера, Меркурий и Слънцето обхващатъ малката частъ отъ небесата, които ний наричаме наша вселенна. Всичкитѣ тѣзи планети съ тѣхнитѣ сжпжтници, повличани чрезъ едно бързо движение въ едно и сжщо направление и почти въ сжщия планъ, образуватъ едно колело съ единъ твърдъ голѣмъ диаметръ, на което колело остѣта носи най голѣмата бързина, трѣбвало е да се стоили, да се запали, и да се распрѣсни топлината и свѣтлината на твърдѣ далечни краища на околорьстѣ. Догдето тези движения ще се продължаватъ (а тѣ ще бждатъ вѣчни, ако

и ржката на първия имъ двигателъ да се протива и да употребява толкозъ сила за да ги развали, колкото сила му е тръбвало за да ги сътвори) слънцето ще свѣти и ще изпълнява съ своята свѣтлина всичкитъ сфери на свѣтъ; и както въ една система, гдѣто всичко се привлича, нищо не може нѣ да се изгуби, нѣ да се отдалечи безъ да се повърни количеството на материята като остава сжщото, този изобилень изворъ отъ свѣтлина и животъ не ще се исчерпи, не ще присѣхне никога; защото другитъ слънца, които такожде испущатъ постоянно огневетъ си, връщатъ на сжщото слънце точно толкозъ свѣтлина, колкото тѣ отъ него приематъ.

Кометитъ, въ много по-голъмо число отъ планетитъ и зависящи както последнитъ отъ силата на слънцето, приближаватъ се така сжщо къмъ това общо огнище като увеличаватъ разширяването си и съдѣйствуватъ съ тѣглото си за да го обхванатъ; тѣ правятъ частъ отъ нашата вселенна, защото тѣ сж подхвъргатъ, както планетитъ, на привличанието на слънцето, но тѣ нѣматъ нищо общо по мѣжду си, нито съ планетитъ въ тѣхното отгласкателно движение; тѣ обикалятъ, всѣка една, особенъ планъ; описватъ пжтища, повече или по-малко дълги въ различни периоди отъ времето, отъ които периоди едни състоятъ отъ нѣколко години, други отъ нѣколко вѣкове; слънцето като се върти около себе си, но при това неподвижно посрѣдъ всичко, служи въ сжщото време за свѣтильникъ, за соба, за подпора на всичкитъ тези части отъ свѣтовната машина.

Това е поради неговата грамадностъ сжщо, гдѣто то стои неподвижно и дѣто управлява другитъ кълба; тѣй като силата е билададена пропорционално на массата, а пжкъ то е несравнено по-голъмо отъ колкото никоя комета и съдържа хиляди пжти повече материя отъ колкото най-голъмата отъ планетитъ, тѣ немогатъ ни да го побъркатъ, ни да се искубятъ отъ влиянието му, което се простира на безирѣдѣлни разстояния; то държи всички и докарва, въ края на извѣстно врѣме, ония, които се отдалечаватъ най-много; нѣкои даже при повръщанието си се приближаватъ толкозъ близо до него, щото, следъ като сж били истинали презъ вѣкове, тѣ отново испитватъ една преголъма топлина; тѣ се подхвъргатъ на страни промени чрезъ

тези променения на топлината и крайния студъ така сжщо, както чрезъ тѣхното равно движение, което за въ часъ чудесно са ускорява и послѣ безкрайно отслабва; това сж, така да се каже, свѣтове въ безпорядѣкъ въ сравнени съ планетитъ, на които орбититъ като сж по-правилни, движенията по равни, температурата все сжща, приличатъ като да сж мѣста на почивка, гдѣто, всичко като е застояло, природата може да останови единъ планъ, да са движи еднообразно, да се развива послѣдователно въ всѣко отношение.

Мѣжду тези отбрани между скитающитъ се небесни свѣтила, кълба, това що ний насѣляваме, види се, още като да е превилигирувано: по-малко студено, по-малко отдалечено отъ колкото Сатурнъ, Юпитеръ, Марсъ, то е сжщо по-малко свѣтливо отъ колкото Венера и Меркурий, които се видятъ твърде близко до небесното свѣтяще тѣло.

А за туй пжкъ съ какво вѣликолепие блѣщи природата върху земята! Една чиста свѣтлина като се распростре отъ истокъ къмъ западъ, позлатява послѣдователно еми-сферитъ на това кълбо; една умѣренна и изобилна топлина оживотворява, излуци всичкитъ съмена на живота; сладки, благотворни води служатъ за тѣхното обдѣржане, за тѣхното произрастване; възвишенности, разположени верѣдъ равнинитъ, запираатъ въздушнитъ пари, правятъ тези извори неизчерпаеми и винаги нови; бемърни джлбочини, направени за да ги приематъ, раздѣлятъ континентитъ, — пространството на морѣто е голъмо, както онова на земята; то не е никакъ единъ студенъ и яловъ елементъ, то е едно ново царство така богато, така населено, както първото.

Пръстътъ Господень е забелѣзалъ тѣхнитъ прѣдѣли; ако морето обладай западнитъ крѣмория, то остава да се отворятъ источнитъ; тази безмърна масса отъ вода, бездѣйствена сама по себе, следва натиска на небеснитъ движения; полетка, клатишкомъ като се движи средъ правилнитъ движения на прилива и отлива, тя се издига и снишава съ нощното небесно свѣтило, тя се още по-вече издига, когато то конкурира съ дневното небесно свѣтило, и двѣтъ като съединятъ силитъ си въ врѣме на равенствията, причиняватъ голѣмитъ морски приливи и отливи: нийдѣ не е по-добръ отбѣлъзано нашето сношение съ небето.

Отъ тези постоянни движения, земни принасяние, които образуватъ на джното на води тѣ височини, подобни на ония, които ний виждаме по повърхностъ та на земята; течения, които, слѣдващи направлението на тези бърда и планини, имъ даватъ единъ видъ на фигура, на която жгитъ се седи-няватъ, и текатъ посредъ вълни, както водитъ текатъ по земята, сж дѣйствително рѣкитъ на морето.

Въздухътъ, още по-легкъ, по-течливъ отъ водата, се подчинява сжщо на по-голъмо число сили; отдалечното дѣйствие на слънцето и на луната, посредственното дѣйствие на морето, това на топлината, която го разрѣдва, онова на студа, който го съставя, причиняватъ неговитъ постоянни движения; вѣтроветъ сж тези течения; тѣ каратъ, тѣ събирагъ облацитъ, тѣ произвеждатъ метеоритъ и пренасятъ надъ сухата повърхностъ на земнитъ континенти влажнитъ пари на крайморскитъ страни; тѣ докарватъ вихрушкитъ, разпространяватъ изобилнитъ дъждове и благотворната роса; тѣ размиряватъ движенията на моретата, тѣ раздражаватъ движущата са повърхностъ на водитъ, спиратъ или унищожаватъ теченията, ги правятъ да се връщатъ назадъ, повдигатъ вълнитъ, надокарватъ буритъ; развълнуваното море са повдига къмъ небето и съ ревъ иде да са удари противъ непоклатимитъ прегради, които, то при всичкитъ си усилия, неможе нѣ да развали нѣ да премини.

(Слѣдва).

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ.

ВАЗОВЪ И НЕГОВИТЪ СТИХОТВОРЕНИЯ.

(Продължение отъ брой 2).

„Волно струнитъ сърдечни
„Тръпнатъ и испущатъ вѣкъ,
„Чудни спомени далечни
„Живъ изново зиматъ ликъ“.
(„Гусла“).

I.

Да опредѣлимъ мѣстото на Вазова въ българската литература — това ли очакватъ вий? Далечъ е още туй време, когато ще можимъ съ увѣренность да кажемъ: това е твойто мѣсто — по-нататъкъ нешавай, че ще са препжнешъ о други, който е по-великъ отъ тебъ — това време е още далечъ. Далечъ е, защото Вазовъ е още живъ. защото той още не е съвсемъ старъ, защото

то отъ него сѣ пакъ може да са очаква нѣщо — дѣ знаете, може таланта да са е уморилъ, може да са е заблудилъ, може — и туй признаваме — да е отслабналъ, но нѣ и да изчезне съвсемъ, безвъзвратно. Имаме примѣри отъ заблуждения и на по-велики поети, и заблуждения въ най-голъмата сила на творческата имъ дѣятелностъ — защо да не предположимъ таквъзъ нѣщо и въ нашия пѣвецъ? Защо да не предположимъ, че и неговия талантъ ще въскрѣсне, ще блъсне съ още по-голъма сила слѣдъ толкова време лутания и заблуждения, слѣдъ толкова дѣлговременна почивка? Истинскитъ таланти никога не мржтъ — тѣ можтъ да поспирватъ своето творчество — но не мржтъ, не чезнжтъ. Примѣръ е пакъ Вазовъ. „Майска Китка“ е неговото най-голъмо заблуждение — въ нея Вазовъ е не въ своята паница. Но малко подиръ „Майска Китка“ Вазовъ ни даде „Епопеята на забравенитъ“ „Трайко и Риза“ и цѣлъ рѣдъ малки стихотворения, въ които, по нѣкога, истината тѣй ясно, тѣй свѣтло блъсти; въ които таланта тѣй силно дава да са разбере, че той е още въ силата си, цѣто неволно забравяшъ и „Красното цвѣте“ и „Горнята соба“ и „Либето“ и всички тия дребникави стихотворенийчета, които, впрочемъ, на мѣста, не сж и безъ нѣкои достоинства. Нѣкои вѣстници бѣха казали, че Вазовъ върви ржка-за-ржка съ обществото, въ което са навърта и за което пиши. Това е голѣма истинна, но само до неговата „Гусла“ — а отъ тамъ на-татъкъ Вазовъ забѣлжжтелно зѣ да надминува обществото и неговитъ понятия зеха съвсемъ другъ видъ, мислитъ му — съвсемъ друго направление. Вазовъ остави на страна обществото, т. е. народа, съ неговитъ въззрѣния на работитъ, съ неговитъ радости за дохожданието на царя, на Николай Николаевича, за смъртта на царя, — Вазовъ погледна по-дълбочко на работитъ, той едвамъ цѣо бѣше започналъ да си съзлавасвой, собствени въззрѣния на работитъ, едвамъ-цѣо бѣше започналъ да отдѣля творческото искусство отъ цѣлта да шѣ на работитъ, едвамъ-цѣо бѣше започналъ да гледа на работитъ съ художническо око — и той, като отъ нарочно за това направени магии, мѣкна, и рѣчи-кажи, за винѣги.

тѣзи си статия ний сме си турили а мерение да прослѣдимъ развитието

на неговия талантъ стъпка-по-стъпка, като започнемъ отъ „Прѣпорець и Гусла“, та до „Поня и Гори“. Какво е писалъ, или, дали е писалъ нѣщо прѣци „Прѣпорець и Гусла“ Вазовъ—незнаемъ; дали има и още нѣщо написано отъ него, освенъ сборникътъ, които сме събрали (а тѣ сж „Пр. и Гусла“, „Майска Китка“, „Съвременни стихотворения“, „Гусла“ и „Поня Гори“),—и туй не знаемъ. За впечатленията му въ Италия нече и да споменуваме—тѣ сж, ако може са каза тѣй, не Вазови работи.

И тѣй, „Прѣпорець и Гусла“.. Не знаете ли вий, какво е „Прѣпорець и Гусла“? Какво бѣше 1875 година за българитѣ? Ако не познавате тѣзи и дошлата слѣдъ нея 76 година, вий нече разберете „Прѣпорець и Гуслата“. А ако искате да разберете, какво бѣха за насъ годинитѣ 75, 76—вий трѣбва да прочетете издаванитѣ тогава вѣстници. А въ „Прѣпорець и Гусла“ ще чуete ехото, отгласа на тия вѣстници, тамъ ще видите, въ миниатюръ, всичкитѣ стрѣмления на тогавашната българска емиграция, всичкитѣ ѝ понятия, всичкитѣ ѝ срѣдства за постигане великата идея за освобождението на *отечеството* — „Прѣп. и Гусла“ за литературата, има значение и за историята ни; разбира са, това значение е мвърдъ малко.

„Новонагласената Гусла“ — това е първото стихотворение въ „Пр. и Гусла“, па това е, мислимъ, първото стихотворение и на нашия пѣвецъ.

Ази до тозъ день младостъ минувахъ
Въ пѣсни любовни, тихи, безгрижни,
Съ гусла въ ржката радостъ блънувахъ,
Безъ да усѣщамъ ядове скришни.
Ази въспѣвахъ всичко, що кити
Горѣ небето, долу земята,
Слънцето йоще *мѣсецъ* звѣздитѣ,
Златното утро, *птички*, цвѣтъята
Ази въспѣвахъ мойтѣ надѣжди,
Мойтѣ желанья лудѣшки, мили,
Чернитѣ очи, вититѣ вѣжди,
Що сж насъ млади (тѣ) саяга *илтън[явали]* или
При всичко че изписванята сж вѣстникареки рижъ,
но ний са решаваме да испишимъ това и още пѣкои стихотворение ния на Вазова изцѣло; и тѣй, слѣдваме:

„Ази въспѣвахъ нашѣтѣ полени,
Земя ни родна съ хубостъ покрита,
И тесъ балкани чудни, зелени
Що за окоото нѣматъ насита.
Пѣяхъ прѣнесенъ! О, заслѣпленіе!
Хваляхъ цвѣтъята, славяхъ живота,
А не поглеждахъ какъ околъ мене

Мойтѣ братя влѣчжтъ хомота!
Но каква полза питамъ се веке
Ако вѣстокътъ билъ руменъ аленъ?
Дали тегла ни по-щжтъ сж леки,
И *живота* ни по-малко жаленъ?
Що ни насъ радва, ако земя ни
Била прѣкрасна, райска природа,
Кога я тѣпчатъ диви тирани,
Когато въ нея нѣма свобода?
Ако сж мили птичитѣ пѣсн,
Нашѣтѣ въздишки по сж горчиви. . . .
Да унѣмъятъ струни несвѣсни,
Да ушустъятъ ипсни лѣжливи?
Мойтѣ пѣсни кой ще разбира?
Тѣ не услаждатъ клѣти робови;
Охъ, не, неможъ веселъ да свиря
Тамо, кждѣто дрънчжтъ окови!
И тѣй душа ми катъ се пѣбуни,
Гуслата грабвамъ, струнитѣ скѣсвамъ,
Па я нагласямъ съ по-нови струни
И съ мойтѣ съззи азъ ги поржсвамъ,
Тѣхний гласъ веке ще е печаленъ,
Като печалний ѣкъ на горитѣ,
Като на Янтра писѣска жаленъ
И тако стонѣтъ на букаитѣ!
Този гласъ, който на плачъ прикича,
Врѣдомъ ще отзивъ да си намира:
Тозъ, който пжжжа ще го разбира,
Тосъ, който плаче ще го обича.
Ала тезъ струни жални та мили
Нѣма да пуцатъ само въздишки;
Тѣхний звѣнъ може да се усили,
Може да грѣмжтъ по буйно, мжжжи!
Вече въставамъ върху тирана!
Тозивъ менъ скритий пламенъ небесний,
Който заглжналъ до днесъ остана,
Трѣбва най-послѣ на вѣнъ да блѣсни.
Време дошло е! . . . Трѣбва да бликне
Толкова време яростъ приспана,
Трѣбва душата грѣмко да викне,
Трѣбва да блѣвне лава вулкана!
Доста сжмъ веке бивалъ удушень?
Доста страхъ подѣлъ, мисли безплодни!
Днесъ на дългѣтъ си азъ съмъ послушенъ
Ази щж пѣжъ пѣсни свободни“—

Подѣ чие влияние е почналъ да пиши Вазовъ? Безсѣмнено, подѣ влиянието на Раковски, Каравелова и Ботева.

Горѣ небето, долу земята,
Слънцето йощ (е) мѣсецъ (тѣ) звѣздитѣ,
Златното утро, птички (тѣ), цвѣтъята.
Разбира са надутъ; разбита са, калпавъ
трясѣкъ отъ слова. Но можеше ли инѣкъ?

Предъ себѣ си той има „Горски Пжтникъ“ и още много произведения на гърлестата муза на Раковски.

Но каква полза питамъ се веќе
Ако въстокътъ билъ руменъ, аленъ!
Дали тѣсла (та) ни по-щѣтъ сж леки,
А живота ни по-малко жаленъ!

Недейте гледа на размера; вникнете само добръ въ тия четири стиха и ни кажете, нѣма ли тукъ влиянието на Каравелова, не Каравеловъ ли е накаралъ Вазова да напиши тия стихове!

Да унѣмѣятъ струни несвѣстни,
Да упустятъ пѣсни лъжливи!

Мнозина казватъ, че „Прѣпорецъ и Гусла“ била сборка на Ботева. То ще каже да унизимъ народния поетъ, да му откажемъ въ необикновенността на неговия поетически даръ. Ботевъ — това е исключение въ българската литература. Ботевъ не призна върху си ничие влияние тѣй, както и Грибоѣдовъ не призна върху си всемогущето влияние на Пушкина. Ботевъ нѣма начало, нѣма конецъ — никой наможе каза, кога е започналъ да пиши Ботевъ и кога е свършилъ и не само защото нѣма почти нищо отъ неговитъ произведения събрано на едно мѣсто, а и защото той както е почналъ, така е слѣдвалъ, така и е свършилъ. За Ботева има много да се говори когато са събержтъ и подведжтъ подъ хронологически рѣдъ всичкитъ иу произведения. „Прѣп. и Гусла“ е чисто вазовско и Вазово произведение. Погрѣшката е очевидно станала по ония мѣста, въ които Вазовъ е чисто подражавалъ на Ботева. Едно отъ тия мѣста, споредъ насъ, сж и двата стиха:

Да унѣмѣятъ струни несвѣстни,
Да упустятъ пѣсни лъжливи
Гуслата грабвамъ, струнитъ скѣсвамъ,
Па я нагласямъ съ по-нови струни

Както е по-долу:

И съ мойтъ съзи азъ ги порѣсвамъ.
Тѣхний гласъ веќе ще е печаленъ,
Като печалний ѣкъ на горитъ,
Като на янтра писъка жаленъ,
И като стонътъ на букантъ.

Благородна *цѣль*, благородно *намерение*! Това стихотворение бжджция поетъ е написалъ на 2 Септемврий 1875 година и, безсѣмнение, вдѣхнжтъ отъ нѣкъс необикновенна случка въ отечеството ни, или вѣнъ отъ него, но касающе са до него. А въ ония времена потрѣсаящитъ такива впечатления души, произшествия сж ставали

почти всеки день, едва ли не даже и всеки часъ. И не е чудо: младежа осѣща въ себѣ си сила, огънъ, но не съзнава важно-тѣта на тая сила, на тоя огънъ — не знае просто, гдѣ и какъ да употрѣби тоя даръ на небето. И можеше ли той въ онуй време да изнамери по-благородно, по-високо приспособление на таланта си, отъ това, което по-относлъ той самъ исказва съ стиховетъ си:

Запѣхъ къмъ робитъ заспали,

Запѣхъ за бунтъ и за свобода.

Можеше ли той да погледне тогава на искусството по-дълбочко, да прави разлика между *цѣлта* и *чистото* художество — тогава, когато Ботевъ гърмеше съ своитъ бунтовни пѣсни, когато той цѣбнеше въздуха на нашитъ емигранти съ своитъ молитви много още до насъ не стигнали стихотворения и пѣсни; когато Каравеловъ въ „Независимостъ“ е сѣпалъ жарава върху главитъ на *тиранитъ* (и, съ какъвъ огънъ, съ какъвъ димящъ пламъкъ са произнасяше тѣзи страшна тогава и обикновена сега, дума!) — тогава ли щѣше Вазовъ, туй смаяно дѣте да прави критически разборъ на своитъ чувства и на формата, въ която са тѣ изливаха? Та туй би било ересь, туй би било престѣпление, углавно престѣпление — още на минутата го биха осждили всички безъ исключение уста, които само малко сж знаели да бѣбратъ по български. Каравеловъ прѣвъ го би сграмолясалъ, Ботевъ — още по-вече — тѣ нетърпѣха Браилското списание, а че Вазова ли! . . .

Но както винѣги, тѣй се случи и сега: природата взе своето и поезията, щомъ са о-сѣсти не *сама въ себѣ си*, въ чуждѣ, не-свойственъ ней кржгъ — съ една рѣчъ, щомъ са видѣ орждио за нѣкакви цѣли — и изчезна. Първото стихотворение, съ което пристѣпи къмъ изпълнението на благитъ си намерение Вазовъ, е стихотворението „Мамино Чедо“ (какво сходство съ Каравеловата повѣсть „Мамино Дѣтенце“!). Това стихотворение е подражание на народнитъ пѣсни и е отъ най-калпавитъ, най-лошавитъ стихотворения на Вазова. Защото първитъ стихотворения на Вазова съставляватъ библиографическа рѣдкостъ, ний ще препечатаме тукъ и туй стих-рение цѣло, касто си е:

Страшливъ Дойчинъ се показалъ,

Присмѣла му се дружина,

Дойчину жалба паднжло

Та своята майка проклѣна:

Отъ Бога, мамо, да наидешъ,
 За дѣто менъ си родила
 Катъ пусто сърдце плашливо
 Въ гърди ми ти си турила!
 Въ люлка йоще — умѣтъ ми
 Съ плашила, съ мечки пѣлъ бѣше,
 И мойто сърдце незлобно
 Съ страхъ го майко, поеше.
 Когато азъ са расплачахъ,
 Синѣтъ ти сплашенъ да биде
 Безумно ти му крещене:
 „Мълчи! че турчинѣтъ иде!“
 Снага си мѣжжа азъ имамъ,
 И младостъ йоще и сила;
 Но съ сърдце, мамо юнашко
 Защо не си ме дарила? : —

Като прочете човѣкъ туй, съ такава
 наивна цѣль стихотворение, неможе да си
 непредстави смѣхътъ и шегитъ, които сж
 го съпровождали когато е бивало то че-
 тено въ запущенитъ Гюргевски, или Буку-
 ренцки мѣстани, отъ приказливитъ *комити*.

Рѣвъ люлка още — умѣтъ ми.

Съ плашила, съ мечки пѣлъ бѣше
 представете си вий смѣхътъ при четението
 на тия стихове. А тѣй ли е бивало и съ
 Ботевитъ стихотворения? Припомнете си
 неговото стихотворение „Въ механата“ —
 това на видъ шеговито, неказисто, както
 казватъ руситъ, стихотворение, припом-
 нете си жлъчта, съ която въ туй стихотво-
 рение той гости своитъ читатели—обикно-
 венно млади, съ хвърчащи фантазии момци,
 представете си впечатлението отъ „Молит-
 вата“—и вий ще си съставите понятия за
 влиянието на безискусственитъ произведе-
 ния на Ботевия талантъ, ще си съставите
 ясно мнѣние и за искусственитъ, съ цѣль
 написани ситхчета на Вазова. „Пжтникъ и
 Витошъ-Планина“ е сжщо таквозъ искуст-
 венно стихотворение въ народенъ духъ; само
 че въ него таланта взима връхъ надъ ис-
 кусствеността, надъ цѣлта. Пжтника пита
 Витоша, защо е тя тѣй нажялена, защо ис-
 пуща вихъри и бури като е опрѣла челото
 си до облацитъ, а Витоша му отговаря, че
 Море широко не се прегазва,
 Небе високо изгледа нѣма.

Припомнете си това сравнение въ на-
 роднитъ пѣсни, че „дълбоко море бродъ
 нѣмъ, хубава мома родъ нѣма“, и сравнете
 двата Вазови стихове, които са свършватъ,

Тѣй мойта жалостъ не са исказва
 Съ думи горчиви, съ буря голѣма!

По надолу Витоша са оплаква, че кол-
 чемъ подигнела главата си и погледнѣла на

около, виждала мракъ и неволи, че подобръ
 щѣло да бжде да е била станала малка
 могила, ниско поле, тъмна-дълбока яма, от-
 колкото да гледа на народнитъ страдания
 и т. н., и т. н. и най-сѣтне свършва :

Мене ма викатъ Вѣтоша стара,

Минала слава тукъ съмъ глѣдала,

Сравнете съ който щете стихъ на Ра-
 коьски въ „Горски Пжтникъ“, а най-вече
 съ неговитъ безконечни „сѣйности“. Но
 слѣднитъ два стиха, които слѣдватъ подиръ
 първитъ два, сж чисти-Вазови стихове, как-
 то той обича да са обръща съ питания —

Много е тѣжко [.] хващай ми вѣра,

Могж ли днеска азъ да не жаламъ?

И веднага подиръ туй стихотворение
 слѣдва стихотворението „1875 година!“ На-
 чалото на туй стихотворение е сжщото под-
 ражание ва народнитъ пѣсни:

Питащъ ма мамо, що азъ тъгувамъ,

Що мойта младостъ въ жалби минувамъ и т. н.
 Послѣ :

Като ма питащъ право да кажа и т. н.

Но сжщи Вазови стихове сж само слѣдующитъ:

Ако съ другари, млади неувѣстни

Хващамъ да пѣя весѣли пѣсни,

Мисль на тѣжка завчасъ намира

И радостта ми гасне, умира.

Ази си казвамъ : „Охъ, защо тѣмъ?“

Днеска е ерѣме съзми да тѣмъ...“

Човѣкъ безъ да ще са принася въ о-
 ния тѣжки времена, когато прочита тия ек-
 стракти отъ чувстватана тогавашното бѣлг.
 общество. Припомнете си бѣсилкитъ, вѣрволи-
 цата възстаници по жѣлезнопжтнитъ стан-
 ции, по пристанищата, припомнете си ужа-
 са който владѣше тогава въ отечеството ни
 и ни кажете, не исказватъ ли впечатлението
 отъ тая картина слѣдующитъ нѣколко сти-
 ха отъ сжщото стихотворение :

Само гогато, би се случило

Ази да срѣщна съ мъртвецъ носило

Нѣкаква легкостъ, м а м о, усѣщамъ

И азъ си шепнѣ, па го испращамъ :

„Иди, о, брате, иди въ небето!“

„Миръ на туй нѣма мѣсто проклѣто!“

Не е ли туптяло Вазовото сърдце съ
 сърдцето на цѣлия бѣлгарски народъ? Още
 по-вече: не са ли види отъ тукъ, че въ ли-
 цето на Вазова, за въ бжджще, всѣки е и-
 малъ право да очаква да види сърдцето на
 цѣлия бѣлгарски народъ? Доказателството е
 още малко, но то е — доказателство, кое-
 то отпослѣ са оправда съ цѣль рѣдъ сти-
 хотворения, които всѣки може да нарѣче
 звуковъ, които можеше, не да схвани, а да

пресъздаде, да изстрада и създаде само Вазовъ. „Свекърва и Снаха“, „На една майка селенка“, „Завѣтъ“ — сж си лика прилика

Като два стърка жглика.

Вътѣхъ Вазовъ е проповѣдникъ, по неи поетъ.

(Слѣдва).

✓ „Народно Училище“, Педагогически вѣстникъ. Два пжти въ мѣсеца, Уредникъ Н. Марнополский, Печ. П. Л. Арнаудовъ, въ Силистра.

Мнозина, може би, ще кажатъ, че названието на кой да е вѣстникъ, на коя да е книга, списание, или друго литературно произведение, е нищо, маловажна работа: „стига съдържанието да е добро“. Но тъй ли е дѣйствително? Това е въпроса. Има литератури (а тѣ сж почти всичкитъ европейски, па ако щете и нашата), които за да узнаете, по кой пжтъ сж са развивали отъ година на година, достатъчно е да си напомниме названията на вѣстниците, списанията, кжигитъ и пр., които сж са издавали отъ време на време — и вий ще си съставите, ако не пълно, то поне общо, приблизително понятие за туй развитие.

Мисля че са разбираме.

Припомнете си названията, макаръ и на нашитъ политически вѣстници отъ начало и до сега, и вий ще видите, че тѣ не сж тукъ тъй, случайно натрапени имена, а сж сѣ стѣпка напредъ въ понятията, сѣ сѣкашъ напредварвания въ мислитъ на едно поколение съ друго. Не казвамъ за нуждата, необходимостта, щото названието на единъ вѣстникъ да бжде тождественно съ съдържанието му: туй е потребностъ, която не може са мина безъ нѣкои не твърдъ добри послѣдствия въ участието на самия вѣстникъ.

И тъй, названието играе, ако не първостепенна, то поне второстепенна роля въ всяко литературно произведение. — Спорѣдъ названието, което е сѣ едно като обѣщание, ще са иска да бжде и материята, или съдържанието на вѣстника.

„Народно Училище“ и педагогически вѣстникъ — не сж ли това двѣ понятия, съвсемъ противоположни едно на друго; не разбирате ли вий тукъ въ едно мѣсто два вѣстника, единия отъ които ще дава статии за народа, за масата, а другия —

по педагогията, за учителитъ, за тия, които са занимаватъ по педагогията? Кое отъ двѣтъ обѣщания държи нашия събратъ? Народа ли учи, или развива отдѣлната наука „педагогия“ било въ теоретически, или практически видъ? А едно и сжщо списание да са нагърби съ два, толкозъ тѣжки товара — това е, освенъ неестественно, но и невъзможно,

Като направихме такъвъ дългъ прегледъ на названието, ний не рекохме да бждемъ придирчиви къмъ въпросния вѣстникъ, който е пръвъ у насъ, по предметъ си, опитъ. Ний съ това искаме да покажемъ само, какъ най маловажнитъ на видъ нѣща, въ сжщностъ сж твърдъ важни. Па освенъ това, забѣлжете, че отъ названието на единъ вѣстникъ често, пжти зависи и неговия добъръ, или лошъвъ приемъ.

Но да видимъ, какво ни обѣщава съ съдържанието си „Народно Училище.“

Ето наредъ статиитъ, които срѣщаме въ първия му брой: 1-во Програма на „Народно Училище“, 2-ро Законодателство по народнитъ училища, 3-ро Педагогика и Дидактика, 4-то Пригответелно учение къмъ българский языкъ, 5-то Дѣтинска Мѣдростъ и 6-то Библиография.

Както виждате, между тия статии нѣма ни една, която да научи народа на нѣщо, слѣдователно народа, за себѣ си, въ туй училище, нече намери нищо. Вѣстника, чисто-ясно казано, е педагогически. Слѣдователно и ний нѣмаме право да гледаме на него, освенъ като на педагогически вѣстникъ.

Но каква може да бжде дѣятелността на единъ педагогически вѣстникъ?

Въ по-образованитъ страни не ще съмнение че, педагогията е особна наука, специално занятие на отдѣлни хора и тая наука, своята дѣятелностъ искаква на пазаръ въ особенни, затова нарочно издавани вѣстници. Въ тѣхъ са прекритикуватъ различнитъ системи, по които до сега сж обучавали дѣтцата; въ тѣхъ са издирва коренътъ на нѣкое зло въ педагогията и слѣдъ дълги и широки изслѣдвания, са дохожда до едно заключение, което често пжти са взима въ внимание отъ правителствата и са въвежда въ програмата на училищата; най-сѣтне въ тия вѣстници са указва способъ за възпитаванieto, (било физическо, или нравствено)

на дѣтцата въ домѣтъ, като са указва на ползѣтъ, или вредѣтъ отъ тоя, или она способъ домашно възпитание; или тѣ, споредъ строятъ, споредъ характера на обществото, въ което живѣятъ, гледатъ да издирватъ и системи за възпитанието.... съ една рѣчь, дѣятелността на педагогическитѣ вѣстници, вижда са, че трѣбва да бѣде насочена къмъ двѣ главни посоки: *издирване* и *критика*. Издирване общия характеръ на народа, на неговия семѣнѣ битѣ, на неговитѣ вѣрвания и обичаи, и на туй основанне, опредѣляване общия характеръ (но забѣлжете, *общия*) на дѣтцата въ тоя народъ, тѣхнитѣ нужди, въ свръзка съ епохата, въ която живѣятъ, тѣхнитѣ сили и пр.; а критика на системитѣ и програмитѣ, които са въвеждатъ отъ правителството; тѣхното разгледване точка по точка въ свръзка съ по-горнитѣ издирвания, указване на ползнитѣ промѣненія въ тия програми, въвеждания и пр. — и най-сѣтне, критика, или по-ясно казано, хроника, на по-забѣлжителнитѣ случки въ нашитѣ, било висши, или народни училища; тѣхното (на случкитѣ) разгледване отъ психологическа точка на зрѣнието. Съ една рѣчь, по отдѣлѣтъ на критиката, въ такъвъ единъ вѣстникъ, у насъ особено, има работа много и прѣмно. И най-на-сѣтне, трети единъ, съвсемъ отдѣленъ отъ двата първи, отдѣлъ билъ би отъ голѣма полза, както за читателитѣ въобще, така и за учителитѣ въ частностъ. Тоя отдѣлъ е, държанieto читателитѣ въ течението на всичкитѣ нови открития, въвеждания въ странство; на всичкитѣ нови съчинения, нови вѣстници, списания и пр.; на всичкитѣ нови заведения, залъгалки за дѣтцата и пр.; на всичкитѣ.... по не сж за изброяване всичкитѣ *новини* по педагогиката, които тѣй изобилватъ не само въ специалнитѣ, но и въ политическитѣ, и въ литературнитѣ издания, вѣтъ отъ нашето отечество. Въ тоя отдѣлъ, съ твърдъ голѣма полза би влѣгла и „библиографията“ на нашитѣ, по тоя частъ, преводи и съчинения; само че тая библиография би трѣбвало да съдържа и нѣщо повече отъ простото извѣстяване, че сж излѣзли, или, че сж съществуватъ такива и такива книги; съ такива и такива названия; съ такава и такава цѣль. Библиографията, казва Бѣлин-

ский, е най-долния родъ критика, тя е философско разсѣждане за нѣкой предметъ, по разсѣждане въ миниатюръ на висшето. Сжщ. критикъ, твърдъ право казва, че критиката е душата на кое да е периодическо издание и, че всѣко издание безъ критика прилича повече на бездушнѣн скелетъ, отколкото на списание.

Незнаемъ, дали е истина, че ний още не сме дорасли за *специални* издания, но предъ насъ стои първия брой почти на такава едно специално начинание по педагогиката. А щомъ едно нѣщо стане фактъ, то вече никой нѣма право да утвърждава, че „не му било сега времето.“ Началото е турено, ще каже, кога да е, сѣ ще са дойде до нѣкой резултатъ; а като начало на една отъ най-важнитѣ отрасли на науката въобще, тоя вѣстникъ заслужава да са разгледа и по-внимателно. Прямото искажанне на истината въ тоя случай е гозече отъ олъзно както за самия вѣстникъ частно, тѣй и за педагогическата ни литература (която трѣбвало би да бѣде дълъ на нашитѣ учители), въобще.

Ето първитѣ редове въ туй списание:

„На мнозина [нимѣ не на всички!] отъ нашитѣ народни учители и възпитатели е извѣстно, че народното образование е такъвъ неизчерпаемъ источникъ, изъ който *изобилно черпятъ своитѣ умственни сили, и държавата и обществото.*

Точката турена, а периода недовършенъ. Това е голѣмъ недостатъкъ: мислитъ въ едно педагогическо списание не трѣбва, не бива да са недоизказватъ—смѣлостъ и пълното на слога сж необходими условия за единъ такъвъ органъ на науката. Но ний подчертахме послѣднитѣ думи въ написаната частъ отъ първата статия и не безъ учудване гледаме кривото, превратно понятие за народното възпитание. Нима държавата и обществото черпятъ нѣщо за своето „умствено и нравствено“ възпитание отъ народното образование? Нима държавата и обществото не стоятъ по-горѣ отъ народа, „отъ неговото образование“? Нима не държавата са грижи за това „народно образование“ и не обществото (като разбираме подъ думата общество интеллигенцията) е тая избранна частъ отъ тоя народъ, която и самѣ са грижи, по какъвъда е начинъ, по коя да е частъ, за туй „народно образование“? Какъ ще чер-

пять тогава тия два фактора, и още „изобилно“, своето „умствено и нравствено възпитание“ отъ туй образование, което за да стане народно, трѣбвало е да мине прѣзъ тяхъ, прѣзъ *държава* и *обществото*? Очевидна погрѣшка—и погрѣшка много голѣма и непростителна за такова едно списание. Но-по-надолу:

..... „Въ него има всичкитѣ условия (,) за правилното политическо и общественно *развитие*.“

Развитие, но на какво? И още „политическо“ и „обществено“ развитие. Правоздрано: малко нѣщо „неразбиратничко“, както казва г-нъ Богоровъ. Че въ народното образование лежи правилното течение на нашитѣ политически и общественни работи; че отъ това образование зависи да ставатъ изборитѣ правилни, *въ сжщностъ* „направо отъ народа“ и че отъ туй образование зависи на училищата да не гледатъ като на денгубски заведения—това да са разбира—разбираме го и ние, нѣ тѣй, както е изложено въ горнето извлечение—не са разбира, или ако и да са разбира, то е тъмно, недоизказано...

По-на-долу като са изказва въ нѣколко рѣда твърдѣ похвалната мисль, че безъ народно образование мѣчно е въвеждане то въ тоя народъ на каквито и да било реформи, на каквито и да било *благодѣтелни закони* и, че подъ думата „образование“ не трѣбва да са разбира само едно просто читмо-писмо, слѣдва:

..... въ (образованieto) се заключава и оная *въспитателна* (само игра на *големъ думи*. Изхвърлете думата *въспитателна*,—и предложението ще бѣде много по-правилно, и по-разбрано.) сила, която спомага (на кого? Безсжмнено на народа) въ борбата (му съ *предразсѣдка* и *заблуждения*) та—това са е искало да са каже (*между предразсѣдка и заблуждения*)!

За Бога! каква борба между *предразсѣдка* и *заблужденията*? Нима може да бѣде, нима е възможно, най-сѣтне, нима е прилична такава невъобразима борба? Борба между злото и злото!! Не е ли туй отъ невнимание върху думитѣ, които излизатъ въ черни редове изподъ перото? Не е ли това просто на просто съпяване на думи, които въ общностъ нѣматъ никаква логическа свръзка? За да напишишъ педагогическа статия, или вѣстникарско предисловие не са изисква бозна каква философия: стига да са изкажатъ убѣжденията, вѣрванията,

чиститѣ намѣрения на пишущия—и туй е доволно: статията може да не бѣде права до-край; пишущия може да бѣде изтѣгалъ въ убѣжденията си, може... всичко може, но да бѣде тѣзи статия нелогическа, но да да са не разбира туй, което иска да кажи пишущия,—това никога не е възможно, освенъ когато са пиши не по крайно убѣждение, не отъ душа и сърдце; когато думитѣ не сж минали прѣзъ духътъ; когато тия мисли не сж освѣтени отъ разума, а отъ мозъка, направо въ перото и на книгата.

За да са напиши нѣщо не е достатъчно да имашъ пълнѣ резервъ отъ отдѣлни знания по „туй-онуй“—трѣбва са и какво да е—забълъжете тѣзъ думи: какво да е поне вдъхновение. Вдъновението въ литературнитѣ работи е она свѣщенъ, небесенъ огънь, който запалва, смисва, отождествява отдѣлнитѣ свѣдения, гдѣто инѣкъ го казватъ *грубия материялъ*, и отъ всичко това искарва онова органическо цѣло, което има смисль не само въ отдѣлнитѣ си части, но и въ общото си строение, въ общия изгледъ, още цѣло, което освенъ външна, видима, има си още и вътрѣшна, неизговорима съ думи, смисль (*патхосъ*), съ една рѣчь искарва онова стройно, хубаво, безъ всякакви пропусциания, цѣло, което ний като четемъ, като гледаме, не само че разбираме, не само че са увеличае подире му, не само че чувствуваме право ли е то, или не, — но и живѣемъ съ него, преживяваме го въ себѣ си, въ душата си тѣй, както го е преживялъ и автора му, създателътъ му, майка му....

Ний горѣщо обичае отечественната си литература, ний горѣщо желяемъ нейния напредѣкъ; още по-горѣщо вѣрваме въ силитѣ, които са криятъ въ нея и които нѣкога, дай Боже по-скоро, ще са покажатъ на бѣло, на видѣло; ще заематъ своето високо мѣсто; но ний оне по-горѣщо почитаме всѣко начинание по педагогията, всѣки трудъ, който мѣри отъ настоящето поколение да приготви, или поне да спомогне за да са приготвятъ нашия бѣднѣщъ гражданинъ, нашия бѣднѣщъ чиновникъ, бѣднѣщъ учителъ, търговецъ и пр. За туй ний и са впуснахме толкозъ на дълго въ тѣзи си статия, като са надѣвахме съ всичкитѣ си сили да укажимъ лошитѣ

страни въ изпълнението на туй благородно начало—нашия педагогически вѣстникъ.

Ний са отказваме да слѣдимъ по-нататѣкъ предисловието на прѣдмѣтния вѣстникъ. Ще мѣтнимъ само единъ бѣжливъ погледъ върху отдѣлнитѣ отдѣли, ще кажимъ общото си мнѣние за тѣхъ и ще са оставимъ на надеждата, че вѣстника, като взематъ въ него участие по-вѣчно сили, ще стане сжичинска гордостъ, както на учителитѣ ни въобще, тѣй и на градъ, въ който са издава, частно.

Отдѣлтъ „Законодателство по народнитѣ училища“ не е пълнѣнъ, и ето защо:

Първо и първо, голѣма ли е ползата отъ препечатванието на „Программата“ за прѣдмѣтитѣ въ първоначалнитѣ училища? Разбираме, ако тая программа са разглед-ваше въ вѣстника критически и са укажаха нейнитѣ достоинства и недостатѣци—това е голѣма полза. Но както е сега—тя е нищо повече, нищо по-малко отъ едно просто обявление, или, между насъ да бѣде казано, станчевско препечатване на укази и прикази.

Подъ отдѣлтъ „Педагогика и Дидактика“ има една извлечена статия по преподаванието на законѣтъ Божий. До колко, можахме да разберемъ отъ малкото това извлечение отъ „опита“ на нѣкой си свѣщенникъ Пѣвцевъ, тоя „опитъ“ е билъ нагласенъ за учебникъ, а не и за статия въ едно педагогическо списание, слѣдователно, тая книга съ голѣма полза можеше да са изучи и да са възползова отъ нея за една твърдъ подходяща къмъ предмета статийка.

Защо (охъ, туй защо! какви ползи не е докарвало то!) Защо напримѣръ тоя свѣщенникъ препорѣчва преподаванието на „Зак. Божий“ да започва отъ библейскитѣ разкази, а не отъ „сухитѣ и отвлечени църковни молитви“? Дали само за туй, че тия разкази са по-лѣсно разбиратъ, сж по-подходящи къмъ дѣтинската природа, дѣйствуватъ по-силно на дѣтинското въображение, хранятъ по хубаво крѣкия, но чистъ, свѣтълъ разумъ на дѣтето—да ли нѣма туй нѣщо, тѣзъ препорѣжка, и по-дълбоко значение; дали нѣможе тукъ да са позамисли малко нѣщо по-дълбочко и учителтъ, кой-

то преподава тоя прѣдмѣтъ? Дали нѣма тукъ храна и за жаждушата за по-широко знание, учителска душа? Нима учителтъ нѣма право да разсѣждава когато той вземе нѣкой учебникъ въ рѣцетъ си и намисли споредъ него да преподава на ученицитѣ? Или педагогическия вѣстникъ не е оня органъ, който трѣбва да възбужда въ тия учители това разсѣждение? Че тогава защо е вѣстника—хвърлете го—по е добръ безъ него!

Когато вий разгърпете за прѣвъ пѣтъ всеобщата история, или алгебрата, или геометрията и изведнѣжъ—въ историята земете да четете за кръстоноснитѣ походи, въ алгебрата—за уравненията, въ геометрията—за Питагоровата теорема,—кажете ни, можете ли вий си състави едно понятие, било за туй, което учи историята, било за туй, което учи алгебрата, геометрията, или каква да е друга наука?—Цѣлостъта на впечатлението, послѣдователността, непреложната послѣдователностъ на природата въ създаванието на християнската религия—това е главната и най-главната цѣль, която са е гонила отъ първоначалния педагогически законодател на тая система—и хвала на свѣщен. Пѣвцева, ако той тѣзи цѣль я е съзнавалъ напълно въ душата си, когато е писалъ горнитѣ рѣдове. Дѣтето докато учи нече схвани тѣзи общностъ, тѣзи послѣдователностъ на природата; но първото впечатление е неизгладимо и то остава въ него за вѣки; то, дѣтето, като да преживява въ нищожни нѣколко години тоя процесъ, който са е извършвалъ въ продължение на цѣли тисячилѣтия и—най сътне, когато съзнанието дойде вече не въ дѣтето, а въ мжжа, въ свѣтла нѣкоя минута, всички тия впечатления ще въстанѣтъ въ душата му като единъ строенъ, правилно, послѣдователно зижденъ храмъ—само тѣй и никакъ инѣкъ може са узна, може са почувствува всичката неизмѣрима благость на Бога, всичкото чудно величие на природата, на нейнитѣ непреложни закони—само тогава—когато предъ тоя мжжъ възстане дѣтинството, и пренесенъ въ тоя свѣтълъ периодъ на тъмния човѣчески животъ, види той величието на вѣрата, която исповѣдва—то-

гава — той съпълно съзнание може да падне на лицето си и да извика: „Господъ мой и Богъ мой!“...

Анались, господа! По-дълбоко изучаване, по-дълбоко внимаване въ предмета; по-съ сърдце залавяване за тоя предметъ — и цѣлта е постигната.

Ний и тѣтъ статия ще оставимъ не до разгледана. Ще извлечемъ само едно „неразбиратно място“ отъ нея.

„Отъ казаното до тукъ са разбира вече, че позната на картини... преподаването на „закона божий“ въ училището е *несъщинението*“

Всичката „неразбиратностъ се състои въ послѣдната почерпена дума — и тя може да е поирешена въ печатницата, а печатниците у насъ, за жалостъ, правятъ много такива неразбиратности. Това са забѣлѣзва даже и въ държавната печатница.

Статийката „Пригответелно учение *къмъ* (защо не *на*, а *къмъ*!!) българския езикъ,“ който се състои въ разговори, които отначало, щомъ влѣзше учителътъ въ училищната стая, трѣба да има съ дѣтцата, като са дава за причина на появяването на тая статийка въ вѣстника, незнаенството на нѣкой нови учители, какъ да започнатъ отначало, като са видятъ наобиколени отъ толкось дѣтца и губеното отъ това време — е хубава и много ползвна, па, и на мястото си, ако и послужи на тая статийка да покаже са каза нѣкои общи мисли по българския езикъ.

Сборника „Дѣтинска Мъдростъ“, (ний не разбираме, защо е туй несъответствуващо название: „Дѣтинска Мъдростъ“, кагато въ него са говори не *къмъ* дѣтцата, а по-вечето *къмъ* родителитъ и възпитателитъ — *пъкъ* въ сжщностъ — *къмъ* никог, а само са излагатъ едни издирвания и размишления върху тѣхъ) та тоя сборникъ, превѣжданъ отъ „Дѣтинскитъ игри и пр. и пр.“ на И. Я. Герда, е хубавъ, на мѣсто и твърдъ полъзентъ; но защо г. Герда казва, че старата педагогия не обръщала „ни *най-малко* вниманието си *къмъ* дѣтинския животъ“, когато Ликурговитъ закони въ Спарта сж биле почти цѣли, посвѣтени за възпитанието на добри граждани, като е започвалъ това възпитание отъ най-ранната възраст; когато Атинянитъ обръщаха такова внимание за възпитанието на младото юношество въ

лицентъ, при различнитъ философи, софисти и пр? Разбира са, това възпитание не е приличало на съвременната педагогия, но нима тогавашната философия прилича на съвременната критика? Нима тогавашнитъ хоро-ве приличатъ на нашитъ Шекспировски, Шиллеровски, Гьотевски драми и трагедий? Нима отъ всичко това слѣдва, че „старитъ не сж обръщали ни „най-малко внимание“ на тѣтъ, или онѣтъ наука?

Остава още единъ и послѣденъ отдѣлъ: Библиографията. Той не е пълнѣтъ, но за неговата важностъ и неговото значение ний вече си казахме мнѣнието и не остава нищо друго, освенъ да са пожелае добъръ успѣхъ и напредкъ въ, повтаряме, благородното и първо начинание на тия господа, които участвуватъ въ редактирането на „Народно Училище“. А на читающата публика препорѣчваме добро и пулзно, ако и за сега несполучливо, списание.

ОТКРИТИЯ И НОВИНИ

По мнѣнието на докторитъ въобще и на акушеритъ въ особенностъ, по числото на ударитъ на сърдцето на зародиша, може твърдъ точно да са опредѣли неговия полъ. Ж. Бидартъ, отъ Сенъ Яго, съобщава резултатитъ на многобройнитъ си наблюдения, основавайки са на които той е дошълъ до заключението, че ако числото на ударитъ на сърдцето сж по-доло отъ 135, зародиша обикновенно бива отъ мъжския полъ, а ако сж по-горѣ отъ 145, зародиша бива отъ женския полъ. Основавайки са на тия данни, отъ 100 случая въ 92-та неговото предсказание за полтъ на дѣтето излезе истинно. Ако *пъкъ* числого на ударитъ са колебае между 135 и 145, полтъ на зародиша неможе са опредѣли. С. Блэкъ, отъ островъ Манъ, намира, че цифритъ взети отъ Бидара, сж твърдъ високи за скандинавскитъ и английскитъ народи. По неговото мнѣние, у чилийцитъ и нѣкои цвѣтни племена сърдцебиението на зародиша бива много по-често, отколкото въ зародишитъ на английския народъ. Когато числого на биението е по-доло отъ 180, може са за-

ключи, че зародиша (зачатото, заченатото дъте) е от мъжки полъ; а ако е по-горъ отъ 140 — женски. Но, както е извѣстно, срѣщатъ са и изключения, причинявани отъ сложението на зародиша: тъй напр., у слабо момче сж наброявали 137, а у силно момиченце — 133 удара на сърдцето.

Прѣди нѣколко мѣсеца въ Берлинъ са събра хирургически конгресъ, гдѣто присѣдствуваха всичкитѣ медицински знаменитости на Германия. Императрицата, която взима живо участие въ усилитѣ на медицината, прие нѣкои видни членове на конгреса. Между другитѣ любопитни въпроси, които са разглеждаха въ ученото събрание, стана рѣчь и за натурване искусствени носове. Професора на геттингенския университетъ, г. Кенигъ, изложи резултатитѣ на свойтъ опити. До сега всичкитѣ искусствени носове, кожата на които са снимаше отъ челото, или ржката сж имали твърдѣ важни недостатѣкъ — неудобството. На мѣстото си тѣ, да кажемъ, сж са държали, но малѣкъ поривъ на вѣтъра ги е бутвалъ на страна, или неосторожно допирание до тѣхъ — и тѣ, загрозяватъ лицето, нѣщо което не малко огорчава тѣхнитѣ владѣтели. За да са избѣгне тоя твърдѣ важенъ недостатѣкъ, измислювали сж са всевъзможни поднорки, но всичко безуспѣшно. Професоръ Кенигъ отъ своя страна е опиталъ таквъ способъ: на единъ младъ човѣкъ, чията носова костъ е била съвсемъ строшена, той вложи отъ начало частъ отъ изгубената носова костъ и после обтегналъ надъ нея кожата отъ челото. Опитъ е сполучилъ и ученото дружество са е убѣдило лично, че носѣтъ, натуренъ на младежа отъ г. Кенига, не е по-лошавъ отъ който щете гръцки носъ и въ всякой случай подобѣръ отъ предшественника си.

Противъ фолоксерата, която унищожи пѣтата частъ отъ лозята на Франция са е открила енергическа борба отъ двама натуралисти: отъ професора Балбиани и неговия препараторъ Генненгюй. Тѣхнитѣ опити сж насочени къмъ издирванието срдство за унищожавание яйцата на филоксерата, измжтени есента и скрити въ грапинитѣ на лозата. Насекомитѣ, които са за-

въждатъ отъ тия яйца и които свършватъ цикла на свойтъ превращения, впушатъ са въ земята и наченватъ да смучатъ сокѣтъ отъ коренитѣ. Мисли са, че тая важна опитна работа, предприета на пространство отъ 700 дѣсетини лозя, може са свърши подиръ 3 — 4 години.

За едно перо. — Двама писари въ „Marathon County Bank“ въ Висконсинъ (въ Америка) са скарали за едно перо; всеки отъ тѣхъ е увѣрявалъ, че туй перо е негово. Единъ, по фамилия Билсъ, е билъ посиленъ и завладѣлъ перото: той съдналъ предъ писалището си, започналъ да си пише твърдѣ примѣрно и безспирно да си повтаря: „какво хубаво перо! чудно, легко, гѣвкаво!“ Това извадило отъ търпение конкурентина ни тайеровското перо; Той неможалъ да са въздържи: приближилъ са на прѣсти до другаря си, намѣстилъ ся нистолѣта къмъ темето, гръмналъ и го убилъ на часа. Убиецѣтъ завчасъ съзнава всичката величина на престѣплението си и съчувствие на ржцетѣ си започналъ да вика: „Азъ го убихъ! Проклѣто перо!“ Той самъ побързалъ да иди въ затвора. Неговото възбуждане е било до тамъ голѣмо, щото на нѣколко нжти са опитвалъ да са убие и като не го допустнали до това, той си блѣскалъ главата о стѣната. Той е билъ едвамъ на 20 години, а убития само на 19. И двамата сж биле отъ добра кжца, ползували са отъ добра репутация и живѣяли твърдѣ дружно.

Статистика на вѣстниците По послѣднитѣ исчисления на французитѣ, за сега на цѣлото земно кълбо са печататъ 86,500 периодически издания. Отъ всичкитѣ пѣтъ части на свѣтъ, най-голѣмото количество принадлежи на Европа; отъ европейскитѣ страни най-много отъ всички са печататъ вѣстници въ Германия; най-малко отъ всички — въ Россия. Въ Германия са издаватъ по-вече отъ 5,500 вѣстника, между които 800 всѣкидневни вѣстници. Второто мѣсто подиръ Германия заема Англия гдѣто са печататъ 4000 периодически издания и въ числото имъ 800 всѣкидневни. Почти таково количество са пада и на Франция;

въ Парижъ всѣкидневно са печататъ 1,568 вѣстника; въ френскитѣ провинции — 2,506, а ежедневно — 360. Въ Италия числото на периодическитѣ издания достига 1400, отъ които 160 всѣкидневни. Въ Римъ са издаватъ двѣстѣ списания, въ Миланъ — 140, въ Неаполъ — 120, въ Туринъ — 94, въ Флоренция — 79. Австрия, има 1,200 периодически издания; отъ тѣхъ 150 ежедневни листчета. Въ Испания са издаватъ 850 журнала; третата имъ частъ всѣкидневни. Въ Россия са издаватъ 800 периодически издания; въ Петербургъ — 200, въ Москва — 75, — на разни езици. Сравнително, въ Гръция са печата голѣмо количество периодически издания; тамъ всѣко градче — и листче, въ Швейцария наброяватъ 430 издания; между тѣхъ има и твърди важни. Белгия и Холандия — всѣка по 300 издания. Въ цѣла Азия са печататъ периодически до 3,000 издания. Въ Китай, въ сравнения съ другитѣ — малко. Официалния правителственъ листецъ „Кингъ-Као“ са печата въ Пекингъ всѣкидневно въ три издания, всѣко отъ които на особенъ цвѣтъ книга; други значителни издания са печататъ въ Шанхай „Тченъ-Пао“ и „Бу-Пао“ и правителствени листецъ въ Корея. Исполински крачи всѣкидневната печатъ въ Япония, която вече сега достига до 200 периодически издания. Тритѣ най-значителни сж, „Хотнишинбумъ“, „Тоясомбумъ“ и „Маинишимбумъ“. Въ Тонкинъ на послѣдкъ започна да са издава едно листче на френски подъ име „L' Avenir du Tonkin“. Въ Белуджистанъ и Авганистанъ и до сега не са издава никакъвъ вѣстникъ. Въ цѣла Персия са печататъ, всичко 6 периодически издания. Въ Африка — 300 издания; отъ тѣхъ въ Египетъ 30. До мѣсець майй 1885 година въ Съединенитѣ Държави и въ Канада сж са печатали 14, 147 вѣстника. Ако рѣчемъ да туримъ наредъ всичкитѣ наздания на земното кълбо по езици — първото мѣсто са пада на английския, послѣ на нѣмския, френския и испанския.

КОРЕСПОНДЕНЦИЯ.

Ред., на медик. Сл. „Здравие“ — Съгласни. Испратете си броеветѣ. „Мисль“ испратена.

Г-ну Д. въ Б-ж. — Статията хубава. Пратете ни само послѣднитѣ 6—7 рѣда преписани ясно, защото не са разбирають. Очакваме продължението, което дано не е много растегнато. Мнѣнието за статията слѣдва ведно съ самата статия въ нѣкой брой.

Г-ну Ил. Възвѣбаровъ — Италия Редакцията ще ви бѣде крайно благодарна, ако не са откажете да й оставите нѣкой статии по своята специалностъ.

До тия г. г. кор., които иснатъ възнагрѣдени. — Съзнаваме справедливостта на вашето искание; но съзнайте и виѣ справедливостта и на нашето отказване. Българската книжнина, преживяна още периода на „патриотическата плата за каква да е дѣятелностъ“. Златния вѣкъ е още далечъ и надали ще го дочакаме тѣй скоро.

Погрѣшки въ П. брой. — Стр. 41, колона I, рѣдъ 26—27: вмѣсто *природни*, да се чете *природени*. По-доло, рѣдъ 40: вмѣсто *тая частъ*, да се чете *тия части*. Има нѣкой погрѣшки и въ III брой, но тѣ сж толкозъ маловажни и вмѣжнати отъ невнимание, щото г. г. читателитѣ ще си ги поправятъ и сами.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА

§ Ний испратихме по едно тѣло отъ списанието си до всичкитѣ г. г. началници на телеграфо-почтенскитѣ станции, като до по-извѣстни интелигентни членове на градскитѣ общества, и ги молимъ най-убѣдително да са погрижатъ за разпространяването му.

Радакцията ще имъ благодари крайно, ако не откажатъ въ тоя молба, било тѣ сами й дабаждатъ настоятели.

§ Тия господа, до които сме испратили списанието си като до настоятели, умоляватъ са да са погрижатъ за неговото по-широко разпространяване. Грѣхъ ще бѣде ако нашата интелигенция неможе поддържа и такова едно съ нищо-никаква цѣна, списание.

Тия пъкъ, които вече сж намислили да го получаватъ, умоляватъ са да ни внесѣтъ стойността съ почтенски бонъ, или записъ. Може и за всяко три-мѣсечие.

Рѣдовното ялизание на списанието е напълвано осигурено.—

А тия господа, които нежелаятъ да го получаватъ, молимъ да ни го възврънатъ, за да не нащърбаеме цѣли тѣла отъ списанието си.

§ На настоятелитѣ, които иматъ право да получаватъ премия, напомнимъ условieto въ обявленieto: стойността да бѣде внесена слѣдъ получаванieto на III брой.

§ На ученицитѣ и на тия, които не искатъ още да вѣрватъ на редакцията, „Мисль“ прави слѣдующата отстъпка въ исплащанieto на списанието: Цѣната на списанието 8 лѣва раздѣля на 4 периода по 2 лѣва, които ще са испрашатъ въ редакцията въ началото на всѣки 3 мѣсеца съ почтенски банове.

Но отъ туй нетрѣбва да са мисли, че списанието може да са получава 1/2, или 1/4 година. Спомоществанията биватъ само годишни.

Квитанции щѣ са испрашатъ само когаго са доплати цѣлата сума; а задрѣбта отъ нея ще са извѣстява само въ най-ближния брой.

Понеже материяла бѣше много и стана нужда да са отпечатва още 1/2 кола, за вмѣстванieto поне на една частъ отъ него, III брой отъ „Мисль“ позакъсня